

Veronika Paulsen | Berit Berg | Marianne Garvik

VI KLARER IKKE Å HA ET SÅNT TILBUD UTEN DE FRIVILLIGE!

Evaluering av Redd Barnas frivillige
arbeid med barn på krisesenter

Postadresse: NTNU Dragvoll, 7491 Trondheim
Besøksadresse: Dragvoll Allé 38 B
Telefon: 73 59 63 00
Telefaks: 73 59 62 24

E-post: kontakt@samfunn.ntnu.no
Web.: www.samforsk.no

Foretaksnr. NO 986 243 836

NTNU Samfunnsforskning
Mangfold og inkludering
Juni 2018

ISBN 978-82-7570-552-3 (web)

ISBN 978-82-7570-551-6 (trykk)

Grafisk utforming og produksjon: NTNU Grafisk senter

FORORD

Denne rapporten presenterer funn fra evalueringen av Redd Barnas frivillige arbeid med barn på krisesenter. Rapporten er en del av et større prosjekt hvor vi har evaluert Redd Barnas frivillige arbeid med barn i sårbare situasjoner, herunder barn på asylmottak og barn på krisesenter. Hovedmålsettingen med prosjektet i sin helhet har vært å dokumentere hvilken betydning frivillighet har for barn i sårbare situasjoner i asylmottak og krisesenter, og komme med anbefalinger til hvordan Redd Barna best kan tilrettelegge det frivillige arbeidet med barn i sårbare situasjoner. Evalueringen er gjennomført på oppdrag fra Redd Barna, som har fått økonomisk støtte fra Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet (Bufdir) for å gjennomføre denne evalueringen.

Målet med denne evalueringen er å vurdere hvorvidt og på hvilken måte Redd Barnas aktiviteter på krisesenter bidrar til en bedre hverdag for barn på krisesenter. Fokuset i forskningsprosjektet har i første rekke vært på barna; hvilken betydning aktivitetene har for barna og på hvilken måte aktivitetene bidrar til mestring, normalisering, økt livskvalitet og deltakelse.

For å belyse dette har vi innhentet informasjon fra både barn, foreldre, frivillige, barnefaglige ansvarlige og ansatte i Redd Barna. Dette har blitt gjort gjennom kvalitative intervjuer, deltakende observasjon og uformelle samtaler og dokumentstudier.

Vi vil takke alle som har bidratt til gjennomføring av dette prosjektet; Ingvild Eidshaug, Rannveig Åsheim og Kristin Sævig i Redd Barna for gode innspill underveis i prosjektet, ansatte på krisesenter og mottak som har rekruttert informanter og stilt opp på intervju og frivillige som har stilt opp på intervju. En spesielt stor takk til foreldrene og barn som har stilt opp på intervju og som har sagt ja til at vi kan være tilstede på aktiviteter.

Trondheim, juni 2018

[Veronika Paulsen](#)
Prosjektleder

INNHold

Innledning	7
Barn som bor på krisesenter	9
Målsetting og problemstillinger	11
Metodisk tilnærming	12
Etiske vurderinger	14
Organisering og innhold	15
Rekruttering	16
Opplæring, kvalitetssikring og oppfølging	17
Samarbeid mellom frivillige og krisesenteret	19
Samarbeid mellom de frivillige i gruppa	21
Gjennomføring og erfaringer fra aktivitetene	23
Fleksibilitet og justering	26
Samarbeid med barna	26
Å bygge tillit	29
Aktiviteter inne på krisesenteret	31
Foreldres deltakelse på aktiviteter	32
Levering på aktiviteter	33
Betydningen av aktivitetene	35
Betydning for barna	37
Betydning for foreldrene	39
Kortsiktige og langsiktige gevinster	41
Frivilligheten som supplement til det offentlig	42
Videreutvikling og anbefalinger	45
Barn og unge som ikke nås	45
Oppfølging etter utflytting	48
Referanser	51

INNLEDNING

Hvert år bor det mellom 1500 og 2000 barn på norske krisesentre¹. Redd Barna driver frivillige aktiviteter og arrangementer i hele landet, med mål om å skape en bedre og mer aktiv hverdag for både barn som bor på asylmottak, flyktningbarn som nylig er blitt bosatt i kommuner, og barn som bor på krisesenter. Arbeidet har sitt utgangspunkt i barnekonvensjonens artikkel 31 om retten til lek og fritid, artikkel 2 om retten til ikke å bli diskriminert, og artikkel 6 om retten til optimal utvikling. Denne rapporten oppsummerer funn fra evalueringen av det frivillige arbeidet Redd Barna gjør på krisesentre, og fokuserer på organisering og gjennomføring av aktivitetene og verdien av Redd Barnas aktivitetstilbud.

Barnekonvensjonens artikkel 31: Lek og fritid.

Barnet har rett til hvile, fritid og lek, og til å delta i kunst og kulturliv.

Redd Barna har drevet aktiviteter for barn på krisesenter siden 2011. Fra starten var det to krisesentre som var med, mens det i dag er 11 krisesentre som har aktiviteter i regi av Redd Barna. Målet med aktivitetene er å bidra til en aktiv, bedre og mer normalisert hverdag for barn på krisesenter. Redd Barna beskriver at de ønsker at møtet mellom de frivillige og barna skal bidra til mestringsfølelse, en normalisert hverdag og at barna skal føle seg trygge og ha tillit til de frivillige.

Denne rapporten er en av to rapporter i prosjektet «evalueringen av Redd Barnas frivillig arbeid på mottak og krisesenter». Hovedmålsettingen med dette prosjektet har vært å:

1. Dokumentere hvilken betydning frivillighet har for barn i sårbare situasjoner i asylmottak og krisesenter, og
2. Komme med anbefalinger for hvordan Redd Barna best kan tilrettelegge det frivillige arbeidet med barn i mottak og krisesenter.

Denne delrapporten omhandler altså arbeidet på krisesenter, mens den andre rapporten (Garvik og Paulsen 2018) omhandler Redd Barnas arbeid på asylmottak. Redd Barna beskriver at barn på mottak og krisesenter befinner seg i særlig sårbare situasjoner, og målet er at det frivillige arbeidet kan være med å styrke barna i møte med en vanskelig hverdag. For å sikre at de oppnår dette har de ønsket en ekstern evaluering av arbeidet for å studere hvordan de best kan tilrettelegge aktiviteter slik at de treffer målgruppes behov og ønsker.

¹ 1 490 barn oppholdte seg på krisesentertilbudene i løpet av 2016.

https://www.bufdir.no/Statistikk_og_analyse/Vold_og_overgrep_tall_og_statistikk/Krisesentertilbudet/Barn_pa_krisesenter/

BARN SOM BOR PÅ KRISESENTER

Barna som kommer til krisesentrene har ofte levd med vold i hjemmet og har med seg opplevelser som gjør at mange kan ha psykiske belastninger og være traumatiserte (Øverlien 2012). Forskning fra de siste 15 årene på barn som opplever vold i hjemmet har tydelig vist at barna påvirkes av volden både på kort og lang sikt (Øverlien 2010a). I familier med høyt konfliktnivå og vold, utvikles en familiedynamikk med negative konsekvenser for barns utvikling (Isdal 2000). En konsekvens av å oppleve vold kan være at barna utvikler ulike helsemessige, sosiale og kognitive problemer (Øverlien 2010b).

En gjennomgang av krisesentertilbudet til barn utført av Bufdir i 2016² viser store forskjeller i hva som tilbys barna ved sentrene, at det er manglende systematikk i oppfølging av barn og at det er behov for kompetanseutvikling blant ansatte på barnefaglige tema. Det er også store variasjoner i aktivitetstilbudet til barn på krisesenter, og mange påpeker at det mangler gode aktivitetstilbud for barn. Redd Barna har i mange år vært en aktiv bidragsyter for å legge til rette for aktiviteter for barn som bor på krisesenter, med mål om at også disse barn skal få mulighet til lek og aktiviteter. Redd Barna har definert følgende målsetning for aktivitetene på krisesenter³:

Målet med aktivitetene er å skape en bedre og mer aktiv hverdag for barn i en utsatt og sårbar situasjon, og samtidig bidra til oppfyllelse av deres rett til en aktiv fritid. Barna skal få oppleve en trygg aktivitetsarena hvor de kan trives, lære seg nye ferdigheter og oppleve mestring i mange ulike aktiviteter, og ta del i og kjenne til de aktivitetene som finnes i nærmiljøet og som de lokale barna deltar på

(Redd Barna)

Øverliens forskning (2012) viser at barn i stor grad er fornøyd med tilbudene på krisesenter. Når barn snakker om livet på krisesenteret, står aktivitetene og leken med andre barn ofte i sentrum. Både den frie leken og de organiserte aktivitetene gir barna et eget rom for pause og glede. Samtidig er det store variasjoner mellom krisesentrene når det gjelder hvordan krisesentrene er tilrettelagt for barn. Det påpekes at det er stort forbedringspotensial både når det gjelder fysiske rammer tilpasset barn og unge, barnefaglig kompetanse på krisesentrene, samt aktiviteter, samtaler og oppfølging. Det er også store forskjeller mellom krisesentrene når gjelder aktivitetstilbud. Øverlien (ibid) finner at de større sentrene gjerne har faste aktiviteter hver uke, mens dette sjelden er tilfellet for de mindre sentrene. Det har vært et økende fokus på barn på krisentre og det skjedde det store endringer innenfor krisesenterarbeidet etter at krisesenterloven kom i 2010. Et viktig formål med loven var å sikre *god ivaretagelse av barn*. I

² Bufdir 03/2016: Gjennomgang av tilbudet til barn på krisesenter
https://www.bufdir.no/global/Gjennomgang_av_tilbudet_til_barn_p%C3%A5_krisesentre.pdf

³ Redd Barna driver også frivillige aktiviteter for barn på mottak, hvor målsettingen er den samme.

en undersøkelse gjennomført av Bakketeig mfl (2014) beskriver forskerne at loven i all hovedsak har hatt en positiv betydning for barns situasjon på krisesentrene. Gjennom lovfestingen fikk barn på krisesenter et tydeligere fokus, blant annet gjennom at det skal legges til rette utearealer som er tilpasset barn, aktivitetstilbud og individuelle samtaler med barna. I Bufetats elektroniske håndbok skriver de:

Krisesenterets lokaler bør være tilrettelagt for barn. Dette innebærer at rom bør være store nok til å romme også mødre med flere barn, eventuelt at det er lagt til rette for at barn kan gis eget rom. I fordelingen av rom bør det tas hensyn til barnas alder og mors vurderinger av hva som ville vært mest hensiktsmessig for hennes barn. Det innebærer også at det på krisesenteret er lagt til rette for aktivitet og lek.

De fysiske rammene på krisesenteret bør legge til rette for at barna som oppholder seg der har mulighet til å utfolde seg både kognitivt, kreativt og fysisk. Dette innebærer å ha leker, bøker, tegnesaker, datautstyr og lignende som er tilpasset til forskjellige aldersgrupper. Det er også viktig at barna har et trygt uteområde der de kan utfolde seg mer fysisk. Mange krisesentre søker med hell forskjellige leverandører om sponsing av utstyr.

[Bufetat 2009, Elektronisk håndbok]

En stor del av krisesentrene har egne ansatte som jobber spesielt med barna, ofte kalt barneansvarlig (i denne rapporten benevnt som «barnefaglig ansvarlig»). Kommunen kan stille krav til barnefaglig og evt. barnevernfaglig kompetanse for ansatte i en slik stilling. Oppgaven omfatter ofte ansvar for utforming av tilbudet til barn, blant annet:

3. Rutiner for oppfølging av det enkelte barn
4. Rutiner for samarbeid med andre tjenester rettet mot barn
5. Aktivitetstilbudet for barn (Bufdirs veileder til Krisesenterloven, 2015 s.16)

Lek og aktiviteter

Barns lek er viktig både for å kunne bearbeide og for å få en pause fra erfaringer med vold. Det bør derfor være egne leke- og aktivitetsrom på krisesentrene, samt trygge utearealer for barn og egnet rom for å få besøk av venner (jf. om fysiske lokaler, § 2). Tilrettelegging for større barn og tenåringer kan være lekse- og aktivitetsrom, muligheter for TV, dataspill, internett og kontakt og samvær med venner. Det bør legges til rette for at barna fortsetter i faste fritidsaktiviteter, hvis det er tilrådelig av sikkerhetshensyn. Aktiviteter spesielt for barna i krisesentertilbudet, i regi av krisesentertilbudet eller andre (lokale organisasjoner e. l.), kan også bidra til en strukturert hverdag og gi positive opplevelser for barn (Bufdirs veileder til Krisesenterloven, 2015 s.16).

Et midlertidig botilbud som kan bli langvarig

Krisesentrene er ment å være et midlertidig botilbud for personer utsatt for vold i nære relasjoner⁴. Hvor lenge en person bor på krisesentret vil variere og blant annet henge sammen med om de skal flytte i egen bolig, tilgang til bolig, sikkerhetssituasjon osv. Det er derfor stor variasjon i botid på krisesentrene. I 2016 var gjennomsnittlig opphold for barn 29 døgn, noe som er litt kortere enn i 2015 og 2014, da gjennomsnittet var henholdsvis 31 og 30 døgn. Voksne bor ofte lengre på krisesenter når de har med barn enn når de bor på krisesenter uten barn. Et gjennomsnittsopphold blant voksne som hadde med seg barn under 18 år, var 34 døgn, mot 24 døgn blant de som ikke hadde med seg barn. I denne sammenheng er det viktig å nevne at noen barn er innom bare noen dager, mens andre barn bor på krisesentrene over en relativt lang periode. 2 barn bodde på krisesenter hele 2016 (Bufdir 2016). For de som bor over lengre tid aktualiseres behovet for aktiviteter som kan bidra til en normalisering av hverdagen.

Skole, barnehage og fritid

I tillegg til at barna skal flytte et annet sted, skjer det også endringer i barnehage – og skolehverdagen for mange av barna. Ved 49 % av oppholdene til barnehagebarn medførte krisesenteroppholdet at de helt eller delvis sluttet i barnehagen (bufdir.no). Altså er det mange av barna som ikke har et barnehagetilbud mens de bor på krisesenter. For barn i skolealder viser tallene at 40 % av oppholdene førte til helt eller delvis avbrudd i skolegangen (bufdir.no). Hovedårsaken til

at barn helt eller delvis må avbryte barnehage og skolegang var barnets sikkerhet, etterfulgt av avstanden til barnehage/skole.

Det å flytte på krisesenter medfører altså store forandringer i barns liv, og ofte fører det også til brudd i nære relasjoner, både blant voksne og jevnaldrende. I tillegg må mange barn slutte eller ta pause fra fritidsaktiviteter mens de bor på krisesenter. Ved 43 % av oppholdene til barn som deltok i organiserte fritidsaktiviteter, medførte oppholdet helt eller delvis avbrudd i aktiviteten (ibid). Samlet kan dette gjøre aktivitetstilbud på krisesentre enda viktigere, da dette kan være en arena for å ha kontakt med jevnaldrende.

MÅLSETTING OG PROBLEMSTILLINGER

Målet med denne evalueringen er å vurdere hvorvidt og på hvilken måte Redd Barnas aktiviteter på krisesenter bidrar til en bedre hverdag for barn på krisesenter. Fokuset i forskningsprosjektet har i første rekke vært på barna. Hovedmålet har derfor vært å studere hvilken betydning aktivitetene har for barna og hvorvidt og på hvilken måte aktivitetene bidrar til mestring, normalisering, økt livskvalitet og deltakelse. Samtidig vil dette påvirkes av omliggende forhold som eksempelvis foreldrenes syn på aktiviteten, hvordan aktivitetene er organisert og relasjonen mellom barna og de frivillige. Vi har derfor studert ulike sider av det frivillige arbeidet som gjøres på krisesentrene, både

⁴ Krisesentrene har også tilbud for dem som ikke trenger å bo der, men har behov for hjelp, støtte og/eller veiledning.

organisering, gjennomføring, verdien av aktivitetene for barna og forbedringspotensial. Evalueringen har tatt utgangspunkt i følgende spørsmål:

- Hvordan opplever barn og familier aktivitetene?
- Hvilken verdi har aktivitetene for barna?
- Hvilken verdi har aktivitetene for foreldrene?
- Hvordan opplever de frivillige arbeidet med barn i sårbare situasjoner?
- Er det noen grupper barn som faller utenfor og/eller som ikke blir inkludert i aktivitetene på krisesenter?
- Hvordan kan aktivitetene bedre tilrettelegges for å inkludere alle barn og unge?
- Kan aktivitetene tilrettelegges på en annen måte for å ha økt verdi for barna?

Vi har også hatt fokus på «gode praksiser» og har ønsket å få fram eksempler som kan belyse forskjellige måter å jobbe på og eksempler som kan være en inspirasjon for andre. Vi har altså både sett på selve gjennomføringen av aktivitetene og på *verdien* aktiviteten har for det enkelte barn.

METODISK TILNÆRMING

Som beskrevet har hovedmålet i dette prosjektet vært å få frem betydningen av aktivitetene for de barna som deltar på aktiviteter. For å belyse problemstillingene i prosjektet har vi innhentet informasjon fra både barn,

foreldre, frivillige, barnefaglige ansvarlige og ansatte i Redd Barna. Dette har blitt gjort gjennom kvalitative intervjuer, deltakende observasjon og uformelle samtaler og dokumentstudier.

Kvalitative intervjuer

De kvalitative intervjuene er gjennomført som en kombinasjon av gruppeintervjuer og individuelle intervjuer. I intervjuene med de frivillige har vi fokusert på deres motivasjon for å bli frivillige, rekruttering, opplæring og oppfølging, hvordan de organiserer og gjennomfører aktivitetene, samarbeid med krisesenteret og de andre frivillige og hvilken betydning de opplever at aktivitetene har for barn og foreldre. I intervju med barnefaglige ansvarlige har vi fokusert på betydningen av aktiviteten for barn og foreldre, og samarbeidet med Redd Barna og de frivillige. Vi har også fokusert på om det er noen barn og unge som faller utenfor og ikke deltar i aktiviteter, i tillegg til hvorvidt aktivitetene kunne vært gjennomført uten frivillige. I intervju med mødrene⁵ har fokuset vært på hva de synes om aktivitetene, om det har vært noen utfordringer og hvilken verdi aktiviteten har/har hatt for barna og de selv. Det kvalitative utvalget består av to mødre, fire barnefaglige ansvarlige, to ansatte i Redd Barna og åtte frivillige.

Vi ønsket i utgangspunktet å intervju flere foreldre, men rekrutteringen har vært utfordrende, noe som ikke er overraskende. Mange av foreldrene er på krisesentrene relativt kort tid og krisesentrene må gjøre etiske vurderinger av hvem det er greit å forespørre om å stille opp på intervju. Mange av foreldre er i en

sårbar situasjon hvor de lever med både usikkerhet, frykt, trusler og bekymringer. I tillegg har mange en hektisk og til dels kaotisk hverdag, og flere opplever tiden på krisesenter som stressende. At mange lever med trusler og bekymringer kan også gjøre at de ikke stoler like mye på folk, som kan føre til at de ønsker å begrense kontakten med «fremmede». Det samme gjelder foreldre i reetableringsfasen, som også kan være uoversiktlig og utfordrende periode for mange. Det er derfor ikke overraskende at flere av foreldrene som ble rekruttert av krisesenteret ikke tok telefonen, ikke svarte på SMS og/eller ikke møtt opp til avtalt intervju.

Deltakende observasjon og uformelle samtaler

Vi har også deltatt på to aktiviteter i regi av Redd Barna hvor vi har gjort deltakende observasjon. I den første aktiviteten var det 5 barn tilstede, i alderen 3-12 år. Aktiviteten var maling, lek med plastelina og noe frilek. I tillegg hadde ett av barna leksehjelp i deler av aktivitetstiden. Det var 6 frivillige tilstede på aktiviteten, hvorav to menn. I den andre aktiviteten var det 11 barn tilstede i alderen 5 til 13 år. For tre av barna var det første gang de var med på aktivitet, mens ei av jentene hadde vært med på aktivitet i regi av Redd Barna i to år. På denne aktiviteten var det 4 frivillige tilstede. Samlet har vi altså møtt 16 barn, 3 mødre og 10 frivillige som vi har snakket uformelt med på disse aktivitetene. Gjennom deltakende observasjon har vi fått mulighet til å observere hvilke aktiviteter som gjennomføres, hvordan barna og de frivillige samhandler, på hvilken måte barna viser interesse og/eller ikke og hvorvidt

og på hvilken måte de frivillige justerer aktivitetene i tråd med barnas engasjement og ønsker. Ved å delta på aktivitetene fikk vi også mulighet til å snakke med barna og de frivillige som var på aktivitetene, i tillegg til at vi hadde uformelle samtaler med tre foreldre.

Å delta på aktiviteter sammen med barna gir en unik mulighet til å studere samspill – både mellom barna og mellom barna og de frivillige. I tillegg foregår det mye uformell prat mens aktivitetene foregår og dette ga oss mulighet til både å høre hva de snakker om og er opptatt av. Det viktigste er likevel observasjoner av samspill, hvordan barna ser ut til å ha det på aktiviteten, hvordan aktivitetene er tilrettelagt og hvordan de frivillige legger til rette for at barna skal ha mulighet til å leke. Gjennom de uformelle samtalene snakket vi også med barna om hva de syntes om aktivitetene og de voksne (altså de frivillige) som er på aktivitetene, uten at vi gikk for mye inn i detaljer i hvem de frivillige er osv. Det er i denne sammenheng viktig å være klar over at for barna er det *aktiviteten* og *leken* som er i fokus når vi møter dem.

Andre datakilder

I tillegg til kvalitative intervjuer og observasjon har vi gjennomgått relevante dokumenter, blant annet: «Aktiv hverdag for barn på krisesenter» og «Det viktigste er å leke. Frivillige setter barn i aktivitet» og informasjonsmaterieell som brukes i rekruttering av frivillige. Vi har også gjennomgått anonymiserte aktivitetsrapporter fra 7 grupper frivillige som har gjennomført til sammen 152 aktiviteter i løpet av 2017⁶. Aktivitetsrapportene gir oss innsikt i antall

⁵ Ett av disse intervjuene ble gjennomført på engelsk etter ønske fra mor. Sitater er oversatt til norsk

⁶ I tillegg har en av gruppene hatt 8 aktiviteter og en av gruppene har ikke levert rapport.

frivillige i gruppa, antall barn som deltar pr aktivitet, antall gjennomførte aktiviteter og hva de har gjort på aktivitetene. Gruppelederne som leverer aktivitetsrapport har også beskrevet hva de har vært fornøyd med, utfordringer de har møtt og samarbeidet med barna, foreldrene, de andre frivillige, kriesesenteret og Redd Barna. De har også beskrevet tilbakemeldinger fra de involverte, situasjonen for barna på kriesesenter og en ønskeliste hvor de kan si noe om hva de vil lære mer om, sine ønsker for videre arbeid (utvikling og rekruttering) og sin «drømmeaktivitet».

I tillegg har vi bedt frivillige fylle ut et kartleggings-skjema om aktivitetstilbudet med fokus på blant annet opplevd verdi for barna og utfordringer og muligheter i det frivillige arbeid. 9 frivillige har fylt ut dette skjemaet, de fleste med utfyllende kommentarer.

ETISKE VURDERINGER

Som beskrevet er foreldre og barn som bor på kriesesenter i en svært sårbar situasjon, og det er derfor viktig å gjøre etiske vurderinger som sikrer at prosjektet blir gjennomført på en forsvarlig måte. Dette har blant annet blitt gjort gjennom å innhente politiattest⁷ for alle forskerne i prosjektet og å sikre at de som observerer og intervjuer har erfaring med å møte personer i sårbare situasjoner, både foreldre og barn. Underveis i arbeidet med rapporten vurderte vi muligheten for å gjennomføre individuelle kvalitative intervjuer med barn som bor på kriesesenter. Vi valgte imidlertid å ikke

gjøre dette fordi disse barna er i en spesielt sårbar situasjon hvor de har mange nye voksne i livet sitt på relativt kort tid. Vi fant det derfor mer hensiktsmessig å være med på aktiviteter, gjøre deltakende observasjon og snakke med dem i en naturlig setting samtidig som vi gjorde aktiviteter sammen med dem⁸. Observasjonene som ble gjort fokuserte på gjennomføring av aktiviteten og hvordan de frivillige la til rette, ikke på barnas atferd og reaksjoner. Vi var også bevisst på å kun stille spørsmål som handlet om aktiviteten.

⁷ Redd Barna stiller alltid krav om politiattest for de som skal delta i deres aktiviteter sammen med barn.

⁸ Det ble i forkant av observasjonen innhentet samtykke fra foreldrene til barna som var med på aktivitet. Informasjonen ble gitt av barnefaglig ansvarlige på kriesesentrene eller de frivillige. Informasjonsskriv ble også oversatt til engelsk.

ORGANISERING OG INNHOLD

Redd Barna driver pr i dag aktiviteter på 11 ulike kriesesentre, med 12 grupper. Det er stor variasjon mellom kriesesentrene når det gjelder organisering, størrelse, bemanning, beliggenhet, barnefaglig kompetanse og aktivitetstilbud. Det er også stor variasjon i hvordan aktivitetene i regi av Redd Barna er organisert og gjennomføres på de ulike sentrene. Dette henger sammen med den individuelle friheten som de frivillige har når de skal tilrettelegge og organisere aktiviteter, og det henger sammen med strukturen på det enkelte kriesesenter – herunder størrelse, geografisk plassering, aktivitetstilbud i nærmiljøet og om kriesesenterets lokaler er tilrettelagt for barn og aktiviteter både ute og inne. I tillegg har det sammenheng med kriesesentrenes policy når det gjelder hvem som får lov til å komme inn på kriesesenteret, hvor noen sentre ikke vil at de frivillige skal ha aktiviteter på senteret, mens andre tillater dette

Redd Barna har omfattende aktivitetstilbud på flere av kriesesentrene og er dermed en viktig aktør for å sikre aktivitetstilbudet for barn på kriesesenter. De har både aktivitetsgrupper for barn som bor på kriesesenter, aktiviteter for barn etter utflytting fra kriesesenter og besteforeldregrupper. Alle aktivitetene har mål om å bidra til normalisering, mestring og deltakelse for barn og unge som bor på kriesesenter. Om aktivitetsgruppene skriver Redd Barna:

De frivillige er svært kreative i utforming av aktiviteter og gir et variert tilbud til barna, og noen ganger mødrene, innenfor trygge rammer. Fysisk aktivitet og naturopplevelser har særlig blitt positivt mottatt da mange er preget av passivitet og isolasjon. Møtet med dyr har vi også erfart at gir stor mestringsfølelse og er for noen helt nytt. De frivillige har for eksempel fortalt om gutten på fem år som ikke turte å nærme seg hesten, men som etter ei stund satt smilende fra øre til øre i salen. En tur i klatre- eller svømmehallen har gitt andre eksempler på aktiviteter som fremmer mestringsfølelse og styrker selvbildet. På grunn av strenge sikkerhetstiltak kan noen barn ikke bevege seg utendørs og Redd Barnas frivillige legger til rette for at barna kan delta i innendørsaktiviteter som hobbyverksted og matlaging.

(Redd Barna)

God rekruttering, solid opplæring og tett oppfølging er essensielt for at Redd Barna skal ha mulighet til å gi et trygt og godt aktivitetstilbud til barn på kriesesenter. Opplæring, avklaring av forventninger og mål og tett oppfølging er også viktig for å sikre et godt samarbeid mellom de frivillige, som er sentralt for å sikre trygge

aktiviteter og god ivaretagelse av barna når de er på aktivitet. Det samme gjelder samarbeid mellom de frivillige og krisesentrene, som er viktig for å sikre trygghet for foreldre som skal sende barna på aktivitet. Samlet synliggjør dette viktigheten av profesjonalitet i driften av de frivillige aktivitetene, spesielt for barn i sårbare situasjoner. Vi vil i det følgende gå inn på hvordan Redd Barna jobber med rekruttering, opplæring og oppfølging, samarbeid mellom de frivillige og samarbeid mellom de frivillige og krisesenteret.

REKRUTTERING

Den omfattende aktiviteten som foregår på krisesentrene gjør at det er mange frivillige som er engasjert på dette feltet. Redd Barna er opptatt av at arbeidet med barn som har opplevd vold og barn på krisesenter krever tett oppfølging, gode rutiner og fokus på sikkerhet for barna. Redd Barna skal være en trygg aktør, og de bruker derfor tid på rekrutteringsprosessen og opplæringen av de frivillige.

Rekruttering er noe av det viktigste de driver med.

(Frivillig)

Rekruttering til krisesenter-feltet har vært god, og ansatte beskriver at det har vært stor vilje til å være frivillig på krisesenter. Samtidig har flere grupper opplevd at de innimellom må avlyse aktiviteter fordi de ikke er nok frivillige:

Utfordringen dette året har klart vært at vi har vært få frivillige og dermed blir svært sårbare når det kommer sykdom, studier, jobb og lignende. På slutten av året har vi fått flere frivillige og satser på at gruppa holder seg stabil.

(Frivillig)

De som er frivillige på krisesentre er en sammensatt gruppe både når det gjelder alder, kjønn og motivasjonen for å melde seg som frivillig. Det er imidlertid, som i annet frivillig arbeid i Redd Barna (Haugen mfl 2015) og andre humanitære organisasjoner (Paulsen mfl 2012), overvekt av kvinner under 30 år.

Motivasjonen for å være frivillig er ofte ønsket om å lære mer om barn i sårbare situasjoner og/eller barn på krisesenter, men også ønsket om å hjelpe. De frivillige sier blant annet:

Gjøre noe for andre, bidra litt. Vi har det så godt, så da kan man jo bidra for andre.

Det er motiverende å se at så lite betyr så utrolig mye for noen andre!

Du kan gi av deg selv også ser du tydelige resultater der og da.

Flere av de som er frivillige er studenter og de beskriver at erfaringen fra det frivillige arbeidet vil være nyttig for dem som yrkesutøvere. I besteforeldregruppa er

de frivillige naturlig nok eldre. Flere av de frivillige vi intervjuet mente det hadde vært bra å ha flere menn som frivillige. I en av gruppene sa de at de ser at en del av de usikre guttene knytter seg spesielt til menn og at de blir raskere trygg på dem. De mente det også var bra med en sammensatt gruppe av kvinner og menn, og at barna kan se at de kan samarbeid og ha en god tone. Dette ble også understreket av flere av de barnefaglige ansvarlige på krisesentrene.

Selv om Redd Barna allerede driver omfattende rekrutteringsarbeid er det rom for forbedring, og noen steder er behovet større enn andre steder. Dette gjelder spesielt mot andre grupper enn de som tradisjonelt melder seg som frivillige. Dette ble også tydeliggjort av en av de mannlige frivillige vi intervjuet. Han har en yrkesutdanning og jobber i et mannsdominert yrke, og mente at ingen av hans kollegaer og bekjente visste noe om å være frivillig i Redd Barna før han ble det. I intervju med andre frivillige kommer det også frem at flere fikk høre om Redd Barnas aktiviteter litt tilfeldig, ofte gjennom venner eller gjennom utdanningen. Noen sier at det burde vært informert mer om muligheten for å være frivillig, hvor man kan være frivillig og hva dette innebærer.

OPPLÆRING, KVALITETSSIKRING OG OPPFØLGING

For å sikre kontinuitet i det frivillige arbeidet blant barn på krisesenter er det et krav at de som skal være frivillig på krisesenter forplikter seg til å delta i aktiviteten i minst 1 år og at de deltar på aktivitet minst 1 gang pr måned. De frivillige må være fylt 20 år og

det er krav om politiattest blant alle frivillige i Redd Barna. De har også utarbeidet etiske retningslinjer og beredskapsplaner for frivillige på krisesenter, i tillegg til førstehjelpskurs, opplæringer og veiledning. Det er også et krav at alle frivillige skal levere bilde av seg selv til krisesenteret, både så krisesenteret skal ha kontroll på at de som er på senteret faktisk er de frivillige og at foreldre skal ha oversikt over hvem som til enhver tid er frivillig. Alle disse kravene er viktige elementer i å sikre kontinuitet, kvalitet og tillit mellom Redd Barna, krisesenteret og foreldre. De har også et krav om at det alltid skal være minst 2 frivillige og at frivillige aldri skal være sammen med barn alene. Dette er viktig for å sikre både barn og frivillige.

God opplæring og kvalitetssikring er viktig for at krisesentrene skal kunne stole på at de frivillige er i stand til å ivareta barna når de er på aktivitet, noe som også blir tydelig i intervju med både ansatte på krisesentrene og i Redd Barna.

For at de ansatte skal rekruttere foreldre og barn er det viktig at de er trygge på de frivillige også, de er opptatt av beskyttelse av barna. Og da er det viktig at de er trygge på de frivillige, det gjør at det tar litt tid å etablere seg på nye steder og gjøre aktivitetene kjent.

(Ansatt i Redd Barna)

Alle frivillige i Redd Barna må gjennomføre et obligatorisk informasjonsmøte (felles for alle som er frivillig i Redd Barna). De deltar på 2-3 timer obligatorisk

opplæring, i tillegg til førstehjelpskurs med fokus på barn. I opplæringen som spesifikt retter seg mot frivillig arbeid på krisesenter fokuseres det på hva et krisesenter er. Hvem er de som bor der? Hva er vold og vold i nære relasjoner og hvordan skal man forholde seg til barn som forteller om vonde opplevelser? De har også fått opplæring i hva som kreves av sikkerhetshensyn når familier bor på kode 6⁹ og hvordan de skal forholde seg hvis det oppstår situasjoner som krever ekstra sikkerhetshensyn, som illustrert i dette sitatet fra en av de frivillige:

Vi har fått opplæring i hva vi skal gjøre hvis det oppstår en situasjon med voldsutøver, hvis de oppsøker oss når vi er på aktivitet for eksempel.

Og det fokuseres på rollen som frivillig i dette, som er en viktig del av opplæringen. De frivillige opplever i stor grad at opplæringen er i samsvar med det de møter på aktivitetene og det de har behov for. Noen etterspør mer informasjon om situasjonen som disse barna er i og mer om krisesenteret som botiltak.

Det å være frivillig på dette feltet kan gjøre at man kommer opp i ulike etiske dilemmaer og situasjoner som kan være utfordrende når man ikke har erfaring med det. De kan også oppleve at barn forteller om vanskelig historie og det er derfor viktig å avklare tydelig hva som er de frivilliges rolle, som illustrert i

følgende sitater fra en av de ansatte i Redd Barna og en frivillig:

Deres rolle er ikke å være profesjonell. Når barna forteller skal man ta i mot historien og vise at man lytter – men ikke gå aktivt inn i å spørre. Heller ta det videre til krisesenteret.

(Ansatte i Redd Barna)

Vår rolle er å gi gode opplevelser, ikke gå inn i og grave i historien til barna.

(Frivillig)

Oppfølging

Redd Barna ønsker å ha oversikt over det frivillige arbeidet som gjøres og de frivillige skal alltid sende aktivitetslogg til regionkontoret etter en aktivitet. Denne sendes som regel også til barnefaglig ansvarlig. Dette er en viktig kvalitetssikring for både regionkontroene og Redd Barna. Omfanget og kvaliteten på disse rapportene varierer mye, men gir et innblikk av hva aktiviteten har vært, hvordan det har fungert og om det har vært noen utfordringer.

Det frivillige arbeidet på krisesentre følges opp av regionrådgivere og seniorrådgiver på vold, overgrep og frivillig arbeid i krisesenter. Ved behov kan de

⁹ Å leve under kode 6 innebærer at man har hemmelig adresse. Det finnes to former for adressesperring. Den ene formen er kalt kode 7 og innebærer at offentlige instanser ikke kan gi ut adressen til private personer. En strengere form for adressesperring er den som betegnes som kode 6. Denne formen for adressesperring kalles "strengt fortrolig" og skal hindre innsyn i bosted og bostedsadresse både for private og offentlige instanser.

frivillige ta kontakt med enten Redd Barnas regionkontor, gruppelederen eller barnefaglig ansvarlig på krisesenteret de er tilknyttet. Ansatte i Redd Barna sier at de opplever at det er kort vei til å ta kontakt og at de frivillige gjør dette ved behov, noe som også bekreftes i intervju med frivillige hvor de sier at de ansatte er lett å få tak i og at de tar kontakt når de har behov for det.

Vi ringer dem hvis det er noe vi lurere på, det er veldig greit.

(Frivillig)

Redd Barna er altså tett på de frivillige, og dette ser ut til å fungere bra. Med såpass mange ulike aktiviteter, frivillige og grupper av frivillige er dette et ressurskrevende arbeid, men et arbeid som er nødvendig for å sikre et profesjonelt frivillig-apparat på krisesentrene. Nettopp denne profesjonaliteten gjør at det oppleves trygt å sende barna på aktiviteter i regi av Redd Barna, for både foreldre og ansatte.

I både intervju og kartleggings skjemaer kommer det frem at de frivillige jevnt over opplever at de får god oppfølging fra Redd Barna. Alle frivillige har tilbud om å delta på nasjonalt seminar for frivillige på flyktnin-gefeltet og krisesentre en gang pr år. I tillegg er det nedfelt i samarbeidsavtalen at krisesentrene skal ha veiledning med de frivillige. Det vanligste er 1 gang per år, men noen steder har de fastsatt 2 veiledninger pr år. Det varierer i hvor stor grad dette gjennomføres. På ett av krisesentrene har de frivillige debrief med krisesenteret ved behov, hvor det også er en psykolog tilstede og på et annet kan de frivillige ta kontakt med

de ansatte hvis de føler behov for å snakke etterpå:

Det er åpning for at de frivillige kan spørre om en debrief med de ansatte etter aktiviteten, og det hender det at de gjør. Da er det hvis det er noe de har følt at de ikke har klart å håndtere godt nok, eller at de går med noen bekymringer. De frivillige skal ikke gå hjem med et ubehag og spørsmål. Vi ønsker å ivareta de frivillige best mulig, de er jo så viktige for oss. De kan også ringe oss privat hvis de tenker på noe etterpå, så de har numrene våre.

(Barnefaglig ansvarlig)

SAMARBEID MELLOM FRIVILLIGE OG KRISESENTERET

Samarbeidet mellom krisesentrene, Redd Barna og de frivillige fungerer i all hovedsak godt. Både frivillige og barnefaglig ansvarlige sier at de opplever at det er god informasjonsflyt og at de kommuniserer godt. Flere av de frivillige sier at de kan ta kontakt med krisesenteret hvis det er noe de lurere på og de melder fra til krisesenteret eller Redd Barna hvis de har en bekymring for et barn.

Vi melder fra til krisesenteret hvis det er noe. Vi kan også melde fra på «alert».

(Frivillig)

Det er lav terskel for å si i fra til hverandre. I tillegg har vi halvårslige eller årlige møter med Redd Barna.

(Barnefaglig ansvarlig)

Det er mange hensyn å ta knyttet til sikkerhet for barna, og det er fokus på at det må skapes trygghet for både barn og foreldre, i tillegg til de frivillige. Dette er en dimensjon som gjør at det må tas mange ekstra hensyn både i planlegging og gjennomføring av aktiviteter. Dette gjør at samarbeidet mellom krisesenteret og Redd Barna er av stor betydning, da det er krisesenteret som til enhver tid må gjøre sikkerhetsvurderinger knyttet til de barna som oppholder seg på senteret.

Det er god informasjon mellom de frivillige og krisesenteret når det gjelder påmelding og aktiviteter. Samtidig er det også en utfordring at de frivillige ikke alltid får god nok informasjon om hvor mange som skal være med på aktiviteter. Dette fører til at det noen ganger møter opp alt for mange frivillige i forhold til behovet, og dette kan skape irritasjon blant de frivillige.

Det er varierende. Det kan ta tid å få svar på hvem som skal være med på aktivitet. Noen utfordringer krisesenteret ikke tar tak i, selv når vi tar det opp.

(Frivillig)

Det hender nokså ofte at det er manglende samsvar mellom antall påmeldte og faktisk deltagende barn. Ofte er det andre ansatte

som har ordnet påmeldingen enn de som er til stede når vi har aktivitet, og det er ikke alltid tydelig for de ansatte hvilke barn som skal «letes etter» eller hvor påmeldingsskjemaet er. Ellers har vi som regel god dialog.

(Frivillig)

Virker som krisesenteret gjerne skulle hatt mer ressurser og bemanning, hvilket fører til litt dårlig kommunikasjon mellom dem og oss (men de uttrykker at de setter pris på oss).

(Frivillig)

Ikke så bra, informasjonsoverføringen mellom de som er på jobb er ikke så bra. Det blir litt rot noen ganger.

(Frivillig)

Det er altså forbedringspotensial i kommunikasjonen mellom de frivillige og ansatte på krisesentrene angående påmelding til aktiviteter. Samtidig kommer det frem i intervju med ansatte på krisesentre at det ofte er vanskelig for dem å vite hvor mange som skal være med. Det skjer store endringer fort, i tillegg til at de også opplever de samme utfordringene som de frivillige, at foreldre ikke alltid møter opp til avtaler.

Noen ganger er det sånn at de som er meldt på aktivitet plutselig ikke er på senteret lenger, eller at de heller finner på noe annet. Ikke alle er like flinke til å holde på de forpliktelsene de inngår. Noen ganger kommer det også nye som vil bli med på aktiviteten i siste liten. Men jeg opplever at de frivillige har stor takhøyde på dette og at de forstår. Vi har inngått avtale om at vi bestandig sender SMS rett før, når vi vet hvor mange som kommer.

(Barnefaglig ansvarlig)

En tydeligere kommunikasjon om slike utfordringer vil være en fordel da det kan øke forståelsen hos de frivillige som igjen kan føre til mindre frustrasjon. En del av de frivillige sa også at de kan bli umotiverte når det kommer så få barn i forhold til de frivillige, og god informasjon er derfor viktig for å holde motivasjonen oppe.

SAMARBEID MELLOM DE FRIVILLIGE I GRUPPA

De frivillige jobber sammen i grupper når de skal ha aktiviteter for barn på krisesentre. Hver gruppe har en gruppeleder som har ansvar for å koordinere aktiviteten og sende inn aktivitetsrapporter. Flere understreker at det er viktig at det er et godt samarbeid mellom de frivillige i gruppa, og dette er en viktig faktor for både å trives som frivillig og å lykkes med å skape aktiviteter hvor barna trives. På aktivitetene vi observerte

var det godt samspill mellom de frivillige, noe som legger et godt grunnlag for å skape trygge situasjoner for barna. De samarbeidet også om grensesetting og var samstemte i regler for hva som var greit og ikke. Jevnt over fungerer samarbeidet mellom de frivillige veldig godt i både planleggingen og gjennomføringen av aktiviteten.

Samspeillet blant de frivillige i gruppen er veldig godt. Vi er trygge på hverandre, og det tror jeg barna også merker på aktiviteter. Vi er også veldig fleksible. Et par av aktivitetene har blitt endret i siste liten på grunn av endret situasjon på senteret, men det har gått uten problemer. Gruppen har også fått noen nye medlemmer som kommer med nye forslag og innspill.

(Frivillig)

Det fungerer bra med rullerende aktivitetsansvar, og dialogen i gruppa i forkant og under aktivitet er god.

(Frivillig)

En utfordring som kommer frem i intervjuene er at enkelte frivillige ikke tar ansvaret de har påtatt seg eller kan fremstå uengasjerte og ta lite initiativ:

Generelt veldig bra samarbeid. Noen ganger er det noen frivillige som ikke tar ansvar/er fraværende.

(Frivillig)

Noen kan være litt uengasjerte av og til.

(Frivillig)

Samtidig virker det ikke som dette fører til noen stor irritasjon eller frustrasjon blant de frivillige (med noen unntak), men det fører til at noen frivillige må stille opp oftere enn hvis alle frivillige hadde tatt ansvaret de har påtatt seg. Det er også viktig at frivillige gir beskjed i god tid hvis de ikke kan være med på aktiviteter, så man får tid til å finne noen andre. Dette fungerer i all hovedsak godt, men i enkelte grupper er det et forbedringspotensial på dette området.

Stort sett godt samarbeid mellom de frivillige. Det kan alltid strammes inn på fraværsinformasjon i god tid.

(Frivillig)

I tillegg til å jobbe aktivt med rekruttering er det også viktig å jobbe for å beholde de som allerede er frivillige. Dette kan eksempelvis gjøres gjennom å ha jevnlig møtepunkter mellom de frivillige hvor de kan utveksle erfaringer og diskutere utfordringer de møter på, for eksempel knyttet til språk og grensesetting. Slike møtepunkter fungerer godt i prosjektet «En god nabo» og det kan være hensiktsmessig å hente erfaringer derfra. Møtepunkter mellom de frivillige kan også bidra til å skape tettere relasjoner mellom frivillige og bli en sosial møteplass.

GJENNOMFØRING OG ERFARINGER FRA AKTIVITETENE

I dette kapitlet vil vi beskrive hvordan aktivitetene gjennomføres og hvilke erfaringer de involverte har med aktivitetene. Det er store variasjoner i aktivitets-tilbudet fra senter til senter, og fra gruppe til gruppe. Aktivitetene gjennomføres ofte til faste tidspunkter og på noen senter er det aktiviteter i regi av Redd Barna hver uke. De frivillige har mye fantasi når det gjelder å finne på aktiviteter og det er stor variasjon i aktivitetene som barna er med på gjennom et år. De arrangerer skattejakt, lager slim, maler, tegner, baker, lager mat, spiser sammen, går på turer og har også tid til frilek. Ofte arrangeres det også aktiviteter i forbindelse med høytider eller spesielle anledninger, som påskeverksted, juleverksted, fastelavn og halloween-fest. Under følger noen beskrivelser av aktivitetene som gjennomføres:

Alle barna møtte ved et bibliotek i byen. Moren til to av barna var med. Vi lekte ute med forskjellige lekeapparater rundt om i sentrum. Hadde med såpebobler, juice og kjeks. Kjøpte is/slush. De to guttene som ikke hadde mor med ble hentet ved biblioteket etter aktiviteten.

Filmkveld med gutt på 11 år og jente på 8 år. Barna fikk velge film, så poppet vi popcorn og hadde masse godteri og chips

i skåler, skrudde av alt lys uten stearinlys. Kjempekoselig!

Leksehjelp og aktivitet på onsdager: stort sett en time med leksehjelp for skolebarna, og en påfølgende time med ulik aktivitet på Kriesesenterets område. Baking av muffins, ulike hobbyaktiviteter som maling, tegning, klipping og liming osv, frilek og fysiske leker som haien kommer, sisten, dansing og lignende. Skattejakt der barna lager kart og gjemmer ulike «skatter» for hverandre har funket bra. Vi har også hatt filmkvelder med popcorn og saft. Til ulike høytider arrangerer vi gjerne relaterte aktiviteter (...) I tillegg har gruppa hatt aktiviteter to søndager i måneden, da ofte utflukter ut av senteret, mye fokus på ferieaktiviteter, eks ski – og snødag i vinterferien, Tusenfryd og gårdsbesøk i sommerferien.

Vært på skogsturer, besøkt åpen gård, stekt vafler eller malt på kriesesenteret, vært på bowling, bakt pepperkaker og hatt juleverksted.

Vi har også gjennomført noen artige eksperimenter og laget kostymer. Vi har malt og vært kreative med papirkunst, vi har også sett film og spilt piano.

På ett av krisesentrene har de også fast tilbud om leksehjelp som en del av aktiviteten. De frivillige sier at det fungerer bra når de deler gruppa og at de ser at de barna som deltar har stort behov for leksehjelp. Behovet for leksehjelp gjelder spesielt barn med innvandrerbakgrunn hvor foreldrene ikke kan så godt norsk og kan ha utfordringer med å bistå med lekser. Når det skal være leksehjelp, fungerer det best å ha leksehjelp først og aktivitet etterpå i følge de frivillige som har erfaring med dette, på denne måten kan aktiviteten være en gulrot og det øker motivasjonen for leksegjøring.

Balansen mellom planlagte aktiviteter og frilek ble understreket av flere som en suksessfaktor. Ofte har ikke barna, spesielt de litt yngre, tålmodighet til å holde på med samme aktivitet over tid så da er det fint å veksle mellom ulike aktiviteter. Frilek er også viktig for å gi barna mulighet til selv å bruke fantasien til å finne på hva de vil leke og det gir også mulighet til viktig sosial trening og læring i form av å ta kontakt med andre.

Både i intervjuene og i gjennomgangen av aktivitetsrapporter kommer det frem at de fleste gruppene er mye ute. Barna liker godt uteaktiviteter som å være på tur, åke og være i fjæra, men også å leke på krisesentrets uteområde.

Det er best når vi er ute, på tur i skogen og sånn. Og når vi er på kino!

[Barn]

Vi var i skogen på tur en gang, rett der (peker). Det va gøy!

[Barn]

Flere av de frivillige og de barnefaglige ansvarlige understreker også at det er viktig å være ute, spesielt fordi mange av barna som bor på krisesenter er lite ute i hverdagen.

Uteaktiviteter er viktig! De må få ut litt energi, løpe og holde på ute. Det virker som de er mye inne.

[Frivillig]

Det er viktig at foreldrene ser at barna liker å være ute. Det kan være en oppmuntring til foreldrene om å ta med barnet ut, det gjør de ikke så mye. Spesielt de som ikke er født her, de har kanskje ikke samme tradisjon for det. De har lett for å holde seg inne, så de må motiveres litt.

[Barnefaglig ansvarlig]

De er bevisst på at de må være mye ute, de er ikke så mye ute ellers.

[Barnefaglig ansvarlig]

Jeg har et godt inntrykk av hvordan barn har det på senteret. Av og til kan det virke som at barna er mye innendørs og nesten bare ute når vi er sammen med dem. Det er også noen ansatte som har fortalt dette.

[Frivillig].

I en av gruppene vi intervjuet påpekte de at det var spesielt viktig at de litt eldre barna fikk være ute, da de går mye oppå de voksne og det kan bli tett. Mange av familiene er også lite ute når de bor på senteret, noe som kan skyldes at de ikke føler seg trygge på grunn av sikkerhetssituasjonen eller at det ikke er veldig godt tilrettelagt for uteaktiviteter på senteret.

I tillegg er mange foreldre slitne når de er på senteret, og de kan føle seg utrygge når de skal være ute sammen med barna alene. Flere nevner også at de som har minoritetsbakgrunn er mindre ute, kanskje fordi de ikke har samme tradisjon for å være ute. Noen av barna mangler også gode klær for å være ute i når det er kaldt. Dette kan også være en utfordring ved uteaktiviteter som de frivillige arrangerer.

Mange av de frivillige prøver også å gjøre aktiviteter i nærområdet sånn at barna (og foreldrene når de er med) skal bli kjent med aktivitetene som finnes i nærområdet. Ofte gjøres aktiviteter som ikke koster noe, som å gå på biblioteket, leke på forskjellige lekeplasser og dra på tur.

Vi skal vise frem noen muligheter. Turområder, parker, biblioteket, så kanskje bruker de det en annen gang – og helst så

billige aktiviteter som mulig.

[Frivillig]

Dette kan også ha en langsiktig gevinst ved at foreldrene blir kjent med aktiviteter som de kan gjøre sammen med barna uten de frivillige. At aktiviteter som koster mye ikke skal være hoveddelen understrekes også av de frivillige, og flere er klar over at mange som bor på krisesenter har dårlig råd – noe som gjør at de må finne andre gode alternativer. Men det arrangeres også aktiviteter som koster penger, som bowling, kino, teater osv. De betalte aktivitetene er også viktig for barna, blant annet for å føle seg «som alle andre»:

Det skal ikke være mest kino og McDonalds, men det kan være noe ekstra – det er noe med å kunne komme tilbake og si at de har også sett den filmen. De har dårlig råd, og det er viktig at de også får litt av sånne ting.

[Frivillig]

Det arrangeres også jule – og sommeravslutning hvor de ofte gjør noe ekstra, som å dra på Tusenfryd, Leos lekeland, teater, svømmehall etc. Disse aktivitetene oppleves også både morsomme og viktige for barna.

Hvis vi ser aktivitetene samlet er stikkordet variasjon. Gjennom å være med på aktiviteter i regi av Redd Barna får barna delta på varierte aktiviteter og opplevelser, og de får mulighet til å være med på det samme som barn som ikke bor på krisesenter vanligvis gjør i løpet av en måned eller et år. Samtidig kan det noen steder være utfordrende å gjennomføre de jevnlige/

ukentlige aktivitetene i feriene når de frivillige selv er på ferie. Dette kan det være grunn til å se nærmere på, da aktivitetstilbudet kan være enda viktigere i slike perioder hvor barna heller ikke møter jevnaldrende på skole og i barnehage.

FLEKSIBILITET OG JUSTERING

Som vist tidligere har aktivitetene sammenheng med både geografisk beliggenhet og senterets utforming. I tillegg vil også sammensetningen i barnegruppa spille en stor rolle, og aktivitetene må hele tiden justeres ut fra barnas alder og deres mulighet for å forlate senteret. Mange barn bor kort tid på krisesenter, og dette gjør at barnegruppa stadig endrer seg, gjerne fra uke til uke. Dette kan gjøre det vanskelig å planlegge hvilke aktiviteter man skal ha fremover i tid da det kan bli endringer i både antall, alder og interesser hos barna. Det kan også være endringer i sikkerhetssituasjonen for barn på krisesentret sånn at aktiviteter ikke kan gjennomføres ute. Det generelle bildet som tegnes gjennom intervjuene er at de frivillige i all hovedsak lykkes med å justere tilbudet i forhold til barnas behov og at de viser stor fleksibilitet.

Vi er et veldig lite krisesenter, så noen ganger er det få barn her. Vi har også hatt ganske mange små barn som gir noen ekstra utfordringer når de skal ha aktiviteter. Aktivitetene må tilpasses hvert enkelt barn, deres interesser, behov og sikkerhetssituasjon. Og det har de vært utrolig flinke til! De tilpasser alt fra barymusikk og baking, til andre aktiviteter

med de større barna.

(Barnefaglig ansvarlig)

SAMARBEID MED BARN

I all hovedsak beskriver de frivillige at samarbeidet med barna fungerer godt. Også når vi var tilstede på aktivitet observerte vi godt samspill mellom barna og de frivillige, og de frivillige lykkes med å lage en god og trygg ramme rundt aktivitetene. Barna virker trygge på de frivillige, og også de som var med for første gang virket å bli fort trygg.

Samarbeidet med barna fungerer bra, så lenge vi forklarer regler, rutiner og konsekvenser.

(Frivillig)

Jeg liker at de kommer, vi gjør bestandig noe gøy.

(Barn)

Det er høy rulling på deltakende barn (som er naturlig tatt i betraktning krisesenterets tilbud), og vi må omtrent hver gang bli kjent med noen nye ansikter. Det er til tider noe utfordrende å skape nødvendig trygghet og bli godt kjent på et par timer, men dette er ingen stor sak.

(Frivillig)

De har brukt tid på å bli kjent med han, de er utrolig hyggelige, de smiler og de er opptatt av å gi han en god dag.

(Mor)

Jeg hadde trodd at det skulle merkes mer at barna er skadet, men de er jo bare vanlige barn.

(Frivillig)

Flere av de frivillige nevner at de noen ganger kan synes grensesetting er vanskelig, både hvor man skal sette grensene, på hvilken måte og hva man skal gjøre når barn ikke forholder seg til de grensene som blir satt.

En sjelden gang kan det oppstå situasjoner der ett eller flere barn reagerer med vold, sinne eller aggresjon. Uten fagkompetanse kan det til tider oppleves utfordrende å takle dette på en tilfredsstillende måte da vi ikke vet så mye om hva barnet har opplevd eller hva som er den beste fremgangsmåten med akkurat dette barnet.

Vi opplever at enkelte barn utfordrer oss mer enn andre, og da oppleves det som at vi er for få frivillige på aktivitet. Fordi noen frivillige må bruke mye tid med enkelte barn.

Som beskrevet kan det oppleves ekstra utfordrende å sette grenser når man ikke kjenner barna. Under observasjonene så vi imidlertid mye godt samspill og at de frivillige satte grenser på en god og tydelig måte. I tillegg var de gode på å avlede barna hvis det ble konflikter mellom barna.

Som vist i sitatet over opplever de frivillige noen ganger at enkelte barn krever mye. I og med at det er flere frivillige tilstede, vil det som regel være mulige å la noen få ekstra oppmerksomhet, samtidig som den løpende aktiviteten fortsetter. Da vi var med på en søndagsaktivitet der barna denne dagen skulle lage slim (en veldig populær aktivitet blant barn i alle aldre), varierte det hvor tålmodige de var da de satt rundt bordet og rørte rundt i slimkoppene. Etter en stund ble det litt uro – spesielt blant noen av de litt større guttene. De frivillige lot de da ta en pause fra aktiviteten og de fikk gjøre aktiviteter i et annet rom og fikk litt å spise. Noen gikk etterpå tilbake til fellesaktiviteten, mens et par av de andre valgte å gå til et rom der det var biljard og andre spill. Hele situasjonen ble håndtert uten dramatikk og uten at det skapte uro blant de andre. I intervju med de frivillige etterpå kom det frem at dette er noe som skjer relativt ofte, og at det som regel løste seg veldig greit ved at noen av de frivillige konsentrerte seg om fellesaktiviteten, mens andre håndterte de som ikke ville være med. De opplevde at dette var en god løsning som fungerte greit. Flere av de frivillige i denne gruppa jobbet med barn til daglig – enten som lærere eller var under utdanning til å bli lærere. De var derfor vant til å måtte håndtere ulike situasjoner i barnegrupper. Også her kunne det vært mulig med erfaringsutveksling mellom gruppene slik at dette kan viderefremmes som en mulig løsning. Det

kan også vurderes om man skal be foreldre være med når det er barn som krever oppfølging som de frivillige opplever at de ikke har mulighet til.

Samtidig mener flere av de frivillige at grensesetting kan være ekstra vanskelig når foreldrene er tilstede. Det blir uklart for de frivillige når det er deres ansvar å gå inn og sette grenser når foreldrene er tilstede, og noen ganger blir det også utydelig for barna. Dette kan med fordel snakkes mer om både i opplæring og i oppfølging. I oppfølging kan dette gjerne gjøres i form av erfaringsutveksling i gruppe og bruk av konkrete eksempler som de frivillige har fra aktivitetene.

Barns medvirkning

Noen av de frivillige er opptatt av at barna skal være med å bestemme hva aktivitetene skal være og spør barna hva de vil gjøre neste gang. Eksemplet over, der de laget slim, ble foreslått av barna selv når de var samlet sist. Aktiviteten var tydeligvis populær, for oppslutningen denne søndagen var uvanlig stor i følge de frivillige – i alle fall sammenlignet med andre inneaktiviteter. Det var også morsomt å følge samtalen rundt bordet om hva som var de beste oppskriftene på slim. Noen av de største jentene mente at de frivillige hadde valgt en dårlig oppskrift. De gikk inn i rollen som «slimekspert» og utfordret (med mye latter) de frivillige som bare hadde kunnskap om slimproduksjon fra nettet. Det ble en artig seanse, med mye latter og en lang stund full konsentrasjon omkring aktiviteten. Det var også fint å se hvordan de store hjalp de små, samtidig som de også var kjappe til å sikre seg nok ingredienser til å få de største slimklumpene. Med andre ord: Her var det både bistand og konkurranse

– sånn som det ofte blir i grupper med stor aldersspredning. Alt i alt var det en vellykket aktivitet, basert på forslag fra ungene selv.

Under observasjonene la vi merke til at de som har vært med på aktiviteter tidligere, blir en slags fadder for de nye. Vi så mange eksempler på godt samspill og inkludering i leken, samtidig som vi (selvsagt) også opplevde store jenter med mye erfaring som kunne bli litt «sjefete» overfor de nye. Sånt skjer i de fleste barne- og ungdomsgrupper. Så langt vi kunne observere var tonen god og det var ingenting i barnas lek som framsto som ekskluderende. Tilretteleggingen fra de erfarne barna handlet mer om å ta en slags «voksenrolle» der de først og fremst framsto som hjelpere og bidro til å trekke de nye inn i aktivitetene.

Samtidig er det ikke alltid like enkelt å legge til rette for medvirkning. Som en av de frivillige uttrykte det: *Samarbeidet med barna fungerer bra, men jeg savner mer medvirkning.* Noen ganger handler dette om at det hele tiden skjer endringer i barnegruppa. Da risikerer man at forslaget til aktivitet kommer fra noen andre enn de som skal gjennomføre den. Da er det ikke sikkert forslaget treffer helt. Andre ganger kan det være stor sprik i gruppa, slik at de ikke greier å enes om noe alle er interessert i. Det som alltid slår an er aktiviteter som å gå på kino, dra i svømmehallen eller i lekeland. Men det er vanskeligere å enes om aktiviteter innendørs som kan fungere for alle aldersgrupper. Å lage slim var tydeligvis en aktivitet som fenget for mange, men heller ikke dette vil være vellykket om det gjøres for ofte. Altså er *variasjon* i aktivitetene et viktig stikkord. En annen mulighet kan være at de som jobber på krisesenteret også kan spille inn forslag ut

fra det barna viser interesse for og etterspør når de er på krisesenteret.

Språk

En del av de frivillige nevner manglende felles språk som en utfordring. Manglende felles språk kan gjøre det vanskelig å forklare barna hva de skal gjøre og hva som er opplegget, i tillegg til at det kan gjøre grensesetting utfordrende.

Det er litt komplikasjoner med språk av og til.

(Frivillig)

Det største problemet jeg opplever i det frivillige arbeidet er språket. Mange av barna kan ikke norsk eller engelsk, og spesielt grensesetting og regellek kan være en utfordring.

(Frivillig)

Språkutfordringene kan også gjøre seg gjeldende i samarbeid med foreldrene. Språklige utfordringer kan være en barriere både når det gjelder å få god nok informasjon og det kan føre til usikkerhet og utrygghet. I tidligere evaluering av Redd Barnas arbeid har betydningen av tydelig og god informasjon til foreldre med minoritetsbakgrunn blitt løftet frem (Haugen, Paulsen og Berg 2015) og det understrekes at det må brukes tid på å bygge tillit. Dette er et arbeid som må starte på krisesentrene, men også de frivillige må kontinuerlig jobbe for å sikre at foreldre og barn får

god nok informasjon. Kanskje kan erfaringsutveksling med frivillige på mottak og frivillige i «En god nabo» være nyttig for å høre hvordan de jobber med kommunikasjon uten felles språk.

Å BYGGE TILLIT

I intervju med både Redd Barna, barnefaglige ansvarlige og foreldre kommer det frem at det å bygge tillit er essensielt for at barna skal bli med på aktiviteter. Mange foreldre er bekymret for barna sine og beskriver at det å sende dem fra seg sammen med noen de ikke selv kjenner er utfordrende:

Det tar tid å få tillit til at de frivillige klarer å ta vare på dem. Jeg husker de første gangene, jeg hadde konstant vondt i magen i de timene de var borte. Det følte absolutt ikke som avlastning, men jeg så at det var så bra for dem! Så den tilliten er viktig (...) Gjennom aktivitetene i Redd Barna fikk jeg gradvis trening i å ikke hele tiden være i beredskap, jeg så at det gikk fint. Så det var nok god trening for oss alle.

(Mor)

Både barn og foreldre må trygges på at dette skal gå bra. I begynnelsen kan mor være med, men trekker seg ut etter en stund, både mor og barn må bli trygg. Ofte er mor og barna veldig tett når de har levd med vold

i hjemmet, derfor er det bra for både mor og barn å se at det går bra å ikke være sammen hele tiden.

(Barnefaglig ansvarlig)

Vi forteller om Redd Barnas aktiviteter, at det er et godt etablert tilbud og at de har taushetsplikt. Så sant vi får gitt informasjon på en god og tydelig måte sier foreldrene som regel ja. Og vi erfarer at hvis foreldre er motiverte er det også lettere å motivere barna. De må liksom ha en bekreftelse fra foreldrene på at det er greit.

(Barnefaglig ansvarlig)

Denne utfordringen er spesielt tydelig første gang de skal sende dem på aktivitet, men redselen sitter ofte i foreldrene i lang tid. Dette gjør at det å ha tydelig kommunikasjon om hvem som er tilstede, hvor de skal og når de skal komme tilbake er viktig. Det kan også være viktig at de frivillige er klar over at noen foreldre har denne redselen, slik at de kan være bevisst på å trygge foreldrene. Også det å informere dersom noe uforutsett skjer er viktig for å opprettholde tilliten. Dette kan være hvis barnet slår seg på aktivitet, at det skjer noe uforutsett som gjør at de må dra andre steder enn planlagt eller at de blir forsinket fra aktivitet.

Jeg husker en gang de var forsinket fra aktivitet. Jeg var så utrolig redd! Alle mulige

tanker gikk gjennom hodet mitt og jeg var sikker på at nå hadde han tatt dem. Det er de lengste 20 minuttene i mitt liv! Men så var det jo bare en forsinkelse på bussen.

(Mor)

Noen mente at det kan være nyttig at foreldrene har kontaktinformasjon til de frivillige, noe som praktiseres noen steder:

De kan alltid ringe oss når vi er på aktivitet, det er viktig for tryggheten.

(Frivillig)

Dette er ikke i tråd med Redd Barnas retningslinjer, som sier at kommunikasjonen skal gå via krisesenteret. Frivillige skal varsle senteret ved endringer, som igjen skal varsle foreldrene. Samtidig kan det å ha et direkte telefonnummer til de frivillige oppleves som en trygghet for de foreldrene som er veldig utrygge. En annen mulighet kan være at foreldre som er usikre får møte de frivillige og snakke med dem før de skal sende barna på aktivitet.

Det er grunn til å ha en ekstra bevissthet på foreldre og barn med minoritetsbakgrunn. I evalueringen av «En god nabo» ytret flere foreldre at de var skeptisk til Redd Barna og frivillighet til å begynne med, fordi dette var noe ukjent og fremmed. Dette er spesielt viktig fordi barn med innvandrerbakgrunn som bor på krisesenter i mindre grad deltar i organiserte fritids-

aktiviteter (Bufdir.no)¹⁰ og ofte har de mindre nettverk av familie og venner å lene seg på.

AKTIVITETER INNE PÅ KRISESENTERET

Det varierer hvorvidt aktiviteter gjennomføres i eller utenfor senteret, men i utgangspunktet ønsker Redd Barna at aktivitetene skal være utenfor senteret for å stimulere til kjennskap til nærområdet og mer langsiktig verdi av aktivitetene. At noen likevel har aktiviteter på senteret har sammenheng med geografisk beliggenhet, sikkerhetsvurderinger og andre forhold. Å ha aktivitetene inne på senteret kan gjøre at det er lettere for en del barn å komme på aktivitet, spesielt hvis foreldrene føler seg utrygge på å sende barna ut. I noen tilfeller er det heller ikke mulig å ha aktiviteter utenfor senteret på grunn av sikkerhetssituasjonen.

Vanskelig at det er så ofte utfordrende sikkerhetssituasjon. Det er kjekt på senteret også, men skulle gjerne kommet mer ut fra senteret.

(Frivillig)

Det er også mest «effektivt» å ha aktivitetene inne på senteret hvis det er korte aktiviteter, som det ofte er når aktivitetene gjennomføres i ukedagene. Det er lettere å komme seg ut når de har litt bedre tid og helgeaktiviteter foregår oftere ute. Hvis de skal være utenfor

senteret tar det tid å komme seg frem og tilbake, og mye av tiden som kunne vært brukt til aktivitet går bort i å forflytte seg.

Det kan være vanskeligere på bare en ettermiddag, spesielt når det blir tidlig mørkt.

(Frivillig)

Når aktiviteter gjennomføres på senteret betyr det likevel ikke at aktiviteten alltid foregår inne, det kan likevel være mulighet for å leke ute der det er tilrettelagt for dette. Det varierer imidlertid hvor godt tilrettelagt det er for aktiviteter på og utenfor de ulike sentrene, men på flere av sentrene er det godt tilrettelagt og noen steder stiller også sentrene med materialer som kan brukes på aktivitetene. Flere frivillige uttrykker at sentrene «i det siste» har blitt bedre tilrettelagt for barn:

Det er et helt nytt senter med flere aktivitetsrom, lukket uteareal med lekestativ.

Nå har senteret fått mange nye leker (både til innendørs og utendørs leking), og noen av barna vil heller leke med disse lekene enn det vi har planlagt, spesielt de minste barna.

På noen av sentrene ønsker ikke krisesenteret at aktiviteter skal gjennomføres på senteret, noe som

¹⁰ https://www.bufdir.no/Statistikk_og_analyse/Vold_og_overgrep_tall_og_statistikk/Krisesentertilbudet/Barn_pa_krisesenter/#info-graphics-header

begrunnes med hensynet til beboerne og at de ønsker minst mulig folk ut og inn på senteret.

Hvis det er barn som må være inne så blir det aktivitet inne. Men på noen av sentrene kan vi ikke ha aktiviteter inne, og da får jo ikke de barna være med, dessverre.

(Ansatt i Redd Barna)

FORELDRES DELTAKELSE PÅ AKTIVITETER

Det varierer mye om foreldre er med på aktivitetene eller ikke. I intervjuer kommer det frem at foreldrene gjerne er med de første gangene. Dette kan være nødvendig for å trygge barna, spesielt når de er små og hvis de er utrygge. En av de frivillige kommenterte:

Jeg opplever det litt som om nye barn blir «kastet» litt inn i aktivitetene. Vi får ikke være på senteret, så vi rekker derfor ikke å begynne å bli kjent før barnet skal bli med fremmede (med eller uten forelder). Som regel er foreldre med de første gangene, og det gjør det tryggere. Alternativt kan vi gå til en lekeplass like i nærheten for å bli kjent.

(Frivillig)

De fleste blir fort tillitsfulle ovenfor oss, noen trenger mammaen til stede. Godt å se at både barn og foreldre får et avbrekk.

(Frivillig)

Sitatene illustrerer viktigheten av å sikre at barna er trygge før man tar de med på aktivitet uten foreldre. Her er det også viktig å være bevisst på at barn som bor på kriesenter kan ha levd med vold i familien over tid, noe som kan gjøre at de har behov for lengre tid på å bygge tillit og trygghet.

Når han var liten brukte jeg å være med på aktivitetene, men når han ble eldre trengte jeg ikke være med hver gang. Og når jeg er det så vil han helst være sammen med meg, så jeg går etter en stund så han kan leke og kose seg.

(Mor)

Gjennom evalueringen kommer det frem at det kan være både fordeler og ulemper med å ha aktiviteter med foreldre og uten foreldre. Aktiviteter uten foreldre kan gi barn og foreldre en pause fra hverandre i en hverdag som kan bli litt tett.

Det er nok sunt for barna, de går jo veldig oppå foreldrene hele tiden. Og det blir mye voksne. Det kan være godt for de å få en pause.

(Barnefaglig ansvarlig)

Altså kan det være godt å få tid for seg selv, både for barnet/ungdommen og mor. De bor tett over lang tid, ofte på bare ett rom, så det kan være godt å være litt hver for seg. Når barna er alene på aktivitet kan de også få positive opplevelser som de kan dele med foreldrene når de kommer hjem. Foreldre kan få litt tid for seg selv og tid til å gjøre unna litt som de ikke rekker ellers. Noen foreldre har behov for avlastning fordi det er en ganske hektisk periode hvor det er mye som skal ordnes og mange er veldig slitne.

En annen fordel med å ha aktiviteter hver for seg er at foreldre og barn kan få trening i å ikke være sammen hele tiden og de kan bygge tillit til andre. Dette vil være viktig både for foreldrene som er utrygge på å sende barna med andre og for barna som kan ofte er mye sammen med bare den ene voksne en periode.

Samtidig kan aktiviteter med foreldre gi felles positive opplevelser og det kan gi foreldre mulighet til å se nye aktiviteter og bli kjent med aktiviteter i nærområdet. Altså kan også foreldrene bli kjent med «møteplasse» i nærområdet og kan bruke de sammen med barna senere. Dette kan gi nyttig læring i et lengre perspektiv, spesielt fordi mange av disse familiene har levd isolert og kan ha nytte av å lære nye aktiviteter som de kan gjøre sammen med barna uten at det nødvendigvis koster noe. Aktivitetene kan også være litt et fristed for foreldrene, hvor de kan oppleve positive aktiviteter sammen med barnet innenfor trygge rammer. Altså er det gode argumenter for begge deler, og en mulig løsning er å få til en kombinasjon av aktiviteter: noen hvor barn kommer alene og noen hvor foreldrene er med.

LEVERING PÅ AKTIVITETER

Flere mener at det er viktig at barna hentes på kriesenteret av de frivillige. For mange er det å bli hentet en forutsetning for at de blir med, da foreldrene ofte ikke har overskudd eller ikke prioriterer å bringe dem på aktivitet. Dette er på tross av at foreldrene tydelig ønsker at barna skal delta og at de setter pris på aktiviteten. Et godt eksempel som illustrer dette er en juleavslutning hvor de frivillige hadde fått tak i gratis teaterbilletter og skulle ha med barna på middag på restaurant før teaterforestillingen. Barna gledet seg veldig til dette og hadde snakket mye om det. De skulle møtes på restauranten som er i gåavstand til kriesenteret, men ingen barn møtte opp. Dette er et godt eksempel fordi det illustrer både hvor uforutsigbart oppmøte kan være, men også at det å komme seg på aktivitet kan være vanskelig – også når det er veldig attraktive aktiviteter. For de som bor utenfor kriesenteret kan det være ekstra utfordrende å levere på aktiviteter, noe vi kommer tilbake til senere.

BETYDNINGEN AV AKTIVITETENE

Det å bo på kriesesenter er en spesiell livssituasjon for barna. Det er mange nye folk, mye rulling, det kommer gråtende mødre, og det kan være ganske traumatisk. De kan ikke ha besøk av venner og de kan ikke si hvor de bor. Ofte må de lyve og finne på en historie for å skjule hvor de bor. Mange må også bytte skole. Dette gjør aktiviteter enda viktigere

(Barnefaglig ansvarlig)

Det å bo på kriesesenter representerer en annerledes og til dels utfordrende og kaotisk hverdag for barn og foreldre. Mange har en uavklart situasjon hvor de ikke vet hvor lenge de skal være der og hvor de skal etterpå. Mange barn som bor på kriesesenter blir av ulike grunner passive og isolerte på kriesesenteret og mange tilbringer mye tid innendørs. Dette kan ha ulike årsaker og kan blant annet henge sammen med trusselbildet, fysisk/psykisk helse og økonomi. I tillegg er kriesesentrene underlagt strenge sikkerhetsrutiner og mange senter tillater ikke at beboerne har venner og familie på besøk. For noen barn kan det også utgjøre en sikkerhetsrisiko å opprettholde kontakt med nettverk og familie. Dette gjør at mange barn mister kontakt med venner og familie og i stor grad passiviseres og isoleres i hverdagen. Det er derfor veldig viktig å ha aktiviteter hvor barna får tid til lek og å være sammen med andre barn. Gjennom evalueringen kommer det tydelig frem at aktivitetene for barn

på kriesesenter har stor verdi for barna. I tillegg har det en stor verdi for foreldrene. Nedenfor følger noen sitater som illustrerer betydningen:

Vi gjør masse kult sammen med dem!

(Barn)

Det er så viktig! Når de bor på kriesesenteret så har de så lite tid til venner, de tar jo bare taxi fra skolen og rett til kriesesenteret, så de er ikke med venner i det hele tatt. Det blir mange lange kvelder på et kriesesenter, man føler seg litt isolert.

(Mor)

Barna virker glade for å møte oss, og flere knytter seg ganske tett til oss frivillige. Får også gode tilbakemeldinger fra foreldrene, og det virker som de setter pris på egentiden når barna er med oss alene.

(Frivillig)

Avlastning og støtte for mor. Barna har det gøy. Ser at dagen til barna bli bedre. Godt for barna å få nye impulser, og ha noe å snakke om.

(Frivillig)

De gir han en bedre dag, og de lærer han nye ting. De spiller spill som er viktig for utviklingen, samtidig som de gjør morsomme ting. Han elsker å være sammen med dem.

(Mor)

Viktig som et avbrekk, og et «lysglimt» i en ellers vanskelig situasjon.

(Barnefaglig ansvarlig)

Tilbudet er helt fantastisk! Håper vi aldri mister det.

(Barnefaglig ansvarlig)

Det hadde vært alt for lite aktiviteter for barn på krisesenter hvis det ikke var for de frivillige, det de gjør er kjempeviktig!

(Barnefaglig ansvarlig)

Dette er så viktig for barna, det kan jeg ikke få understreket nok. Vi klarer aldri i verden å ha et sånt tilbud uten frivillige.

(Barnefaglig ansvarlig)

Vi opplever mye takknemlighet fra både barn, foreldre og ansatte på krisesenteret. For mødre kan nok aktiviteten skape et lite pusterom i en vanskelig hverdag, og for

mange av barna er dette et tidsrom der de får positiv oppmerksomhet og noen å leke med. De ansatte har ofte takket oss for at vi stiller opp, og de forteller at barna gleder seg i timevis før vi kommer og de står og venter på oss lang tid i forveien. Det har vært mødre som har kommet bort og gitt klemmer til de frivillige og sagt tusen takk for hjelpen, og at vi gjør en god jobb.

(Frivillig)

Verdien for barna kan være

- Et sted for lek
- Et pusterom fra en vanskelig hverdag
- Mestring
- Trene sosial ferdigheter med jevnaldrende
- Positive opplevelser
- Nye opplevelser og erfaringer
- Glede
- Lek
- Normalisering av en unormal hverdag
- Å føle seg som «alle andre»
- Få ut energi og gjøre fysiske ting
- Bli kjent med nye aktiviteter
- Et fristed
- Pause fra foreldrene
- Sosialisering og nye venner
- Energi, humør og glede!
- Lærer nye ting
- Bli kjent i nærmiljøet
- Voksne som har tid, overskudd og gir dem all oppmerksomhet
- Godt å få ut av krisesenteret
- En pause fra hverdagen
- Å vite at det er flere i samme situasjon
- Lære nye ting, nye aktiviteter, utforsking
- Utvikle samspillsferdigheter

BETYDNING FOR BARNA

Ut fra analysene av materialet er det liten tvil om at aktivitetstilbudet gjennom Redd Barna har stor verdi for barn som bor på krisesenter. Under observasjonene uttrykker barna at de liker å være på aktivitetene, at de synes det er kult, gøy og morsomt, som i følgende sitater:

Noen ganger baker vi, det er det beste. For da kan vi spise så mye vi vil!

(Barn)

De kommer og hjelper meg dem lekser. Også leker vi etterpå.

(Barn)

Vi leker! De er ikke her hele tiden, bare noen ganger. Jeg lurer på hvor de er når de ikke er her.

(Barn)

Barna reflekterer naturlig nok ikke så my rundt hvilken verdi eller betydning det har utover at de liker å være der og synes det er gøy, noe som også var tydelig å se når vi gjorde observasjoner. Både foreldre, frivillige og barnefaglige ansvarlige har belyst verdien for barna i intervjuene.

For mange er dette det eneste de er med på utenom skole og barnehage. Dette gir dem

noe å fortelle om når de kommer på skolen og barnehagen, det er viktig for barn!

(Barnefaglig ansvarlig)

Besteforeldregruppa gjør typisk beste-foreldreaktiviteter som brettspill og eventyrlesning. Ikke noe digitale greier. Det er bra, de trenger annen input enn å bli underholdt av TV

(Barnefaglig ansvarlig)

Han virkelig, virkelig koser seg! Han flirer, koser seg og har det morsomt. De lager pizza og han elsker pizza så det er helt supert for han. Han er en gutt som liker å være med på alt, så det spiller ikke så stor rolle hva de gjør. Så lenge han får oppmerksomhet og får være med er han fornøyd.

(Mor)

Jeg opplever at barna setter pris på at vi leker med dem og tar oss tid til å lytte. Det virker også som de setter pris på å spise måltider sammen med oss.

(Frivillig)

Barna er glade og etterspør ulike aktiviteter.

(Frivillig)

Foreldrene uttrykker stor takknemlighet og begeistring. De som er med får positive opplevelser sammen med barna sine, som de ellers ikke hadde hatt råd til. De som ikke er med får tid til «egenomsorg».

(Barnefaglig ansvarlig)

Både frivillige, barnefaglige ansvarlige og foreldre mener at aktivitetene er viktig for barna fordi det gir barna et fristed fra en ellers vanskelig hverdag, og sier:

Leken og latteren er så viktig! Jeg husker første gangen barna la merke til at jeg lo på krisesenteret og de sa «du ler mamma», da skjønnte jeg hvor alvorlig alt hadde vært hele tiden hjemme. Og på krisesenteret er det også så alvorlig og intenst.

(Mor)

For noen er det en vane, noe trygt og stabilt. For andre er det kanskje et avbrekk fra en forvirrende situasjon.

(Frivillig)

Alt var kaos i hodet, og da var det så godt at de fikk være ute, ha det morsomt og komme hjem med nye opplevelser. Og du så at de hadde det glimt i øyet når de kom hjem igjen. Selv om jeg var livredd for å slippe de

utenfor de fire veggene så var det så absolutt verdt det. Men det var heller ikke lett.

(Mor)

Noe å glede seg til, avkopling fra bekymringer, mye latter og smil. Mange som sier at de har hatt det kjekt og ikke vil dra. De får tid og mulighet til å være barn og leke.

(Frivillig)

De lærer mestring. Dattera mi hadde ikke tro på at hun kunne være med på noe som helst, men nå er det helt annerledes. Hun har fått prøvd så mange nye ting, og har fått mer tro på seg selv.

(Mor)

De har godt av å leke og le.

(Barnefaglig ansvarlig)

En annen verdi som nevnes av flere er at barna får være sammen med barn som er i samme situasjon.

Det er godt for barna å vite at de ikke er de eneste som har opplevd dette og vite at det er flere i samme situasjon. {

Barnefaglig ansvarlig)

Gjennom dette kan de vite at det er flere i samme situasjon og de er i en gruppe hvor de ikke trenger å skjule hvor de bor og hva situasjonen er. Når barn som har flyttet ut av krisesenteret er med på aktivitet kan også barna se at situasjonen kan normaliseres etter en stund, noe flere trekker frem som en verdi.

BETYDNING FOR FORELDRENE

I intervjuene er det først og fremst fokus på barnas behov og betydningen aktivitetene har for barna, både når vi intervjuer frivillige, ansatte og foreldre. Men som vi allerede har vært inne på kommer det frem at aktivitetene også kan ha betydning for foreldrene på ulike måter:

Det primære målet er barnas behov, men en positiv bieffekt er at foreldrene får pusterom og at de kan glede seg sammen med barna når de kommer hjem.

(Barnefaglig ansvarlig)

Blant annet trekker flere frem at det er godt for foreldrene å få litt avlastning da de ofte er slitne når de bor på krisesenteret:

Det er godt for foreldrene å få litt avlastning, det er mye å tenke på.

(Barnefaglig ansvarlig)

Det er fint for de voksne å få en pause, og for barna å gjøre noe nytt.

(Barnefaglig ansvarlig)

Gir mødrene litt «fritid» og barna får oppleve «normale» aktiviteter.

(Frivillig)

Når barna er på aktivitet får de litt tid for seg selv og de kan også få gjort unna en del av det de ikke får tid til ellers. I tillegg til å få en pause og tid til å gjøre en del som de ikke rekker ellers, understreker foreldrene betydningen av at noen har lyst til å være sammen med barna og at de gir dem tid til lek:

Og det handlet litt om økonomi også. De gjorde mye som vi aldri kunne hatt råd til i denne perioden. Men det var egentlig underordnet, det viktigste var leken og det å være med på noe utenfor senteret – med andre enn meg.

(Mor)

Jeg tror foreldrene setter pris på at vi gjør noe sammen med barna, at vi vil være sammen med dem.

(Frivillig)

En av mødrene vi intervjuet sa at også hun hadde hørt argumentet om avlastning, men beskrev tydelig hvordan hennes konstante angst og bekymring for barnet når hun var på aktivitet, gjorde at hun ikke opplevde det som avlastning. Hun understreket at hun sendte barnet på aktivitet *for barnets del*, fordi hun så at det var bra for henne å komme ut av senteret, å leke med andre barn og å gjøre normale ting. Altså kan verdien for foreldrene også være å se verdien aktivitetene har for barna. Understrekingen av at aktivitetene gir et pusterom for mødrene, er noe som også er gjenkjennelig fra andre aktivitetsgrupper for barn. Da det for flere år siden ble startet opp barnegrupper på asylmottak, var dette noe av det som ble understreket. Som et foreldrepar sa det den gangen: *Aktivitetene gir oss litt mindre dårlig samvittighet*. De beskrev gleden over å få hjem glade barn som hadde vært med på aktiviteter og for noen timer – glemt tid og sted. Et av barna som ofte deltok i barnegruppa sa det på denne måten: *Jeg glemmer å være trist* (Berg, 2006). Det er noe veldig dobbelt i en slik uttalelse. Den uttrykker noe positivt, samtidig som det sier noe om en grunnstemning preget av tristhet. For mange av barna på krisesenteret kan nok dette også være situasjonen. Aktiviteter kan ikke endre det grunnleggende, men de kan fungere som et hvileskjær, som et sted å samle krefter og få gode opplevelser.

Når foreldre er med på aktivitetene trekkes det også frem positive effekter i form av å bli kjent med aktiviteter som finnes i nærområdet, noe som er spesielt viktig fordi mange har levd et veldig isolert liv. I tillegg har mange dårlig råd og det er derfor nyttig å bli kjent med aktiviteter i nærområdet som ikke koster noe å være med på, som for eksempel biblioteket, parker,

lekeplasser osv. Mange av de som bor på krisesentrene har lite nettverk og aktivitetene kan dermed være en nyttig arena for å bli kjent med andre voksne og bygge nettverk, dette gjelder spesielt når de som har flyttet ut fra krisesenteret deltar på aktiviteter.

KORTSIKTIGE OG LANGSIKTIGE GEVINSTER

I vurderingen av aktivitetenes betydning bør det skilles mellom betydningen på kort og lang sikt. Det skal altså legges til rette for aktiviteter som både gir gode opplevelser for barna der og da og som de kan ha nytte av senere. Målet er at de skal møte trygge voksne, at de skal få leke og ha det gøy – og at de skal lære nye ting og oppleve mestringsfølelse. Gjennom å være med på aktiviteten skal også barna få mulighet til å «glemme» for en stund og få avlastning fra det vanskelige.

I samtaler med barna snakker de om det å leke, ha det morsomt og være sammen med de andre barna. Barna er altså opptatt av situasjonen *her og nå* og reflekterer naturlig nok ikke over langtidseffektene av aktivitetene, noe som også henger sammen med at mange av barna er med på aktivitetene i relativt kort tid. Det er altså *her og nå* og *lek* som er det viktigste for barna, og det er viktig å være bevisst på at nettopp leken har en stor verdi for barn. Gjennom lek utvikles sosiale ferdigheter, mestringsfølelse og selvtillit (Sundsdal og Øksnes 2015). Under observasjoner ser vi at barna opplever mestring gjennom å prøve nye ting og får positiv oppmuntring og ros fra de frivillige. I tillegg ser vi at de er glade, at de leker og har det gøy. Den frie leken har en verdi *i seg selv* for barn, og det å legge til

rette for lek og gi dem et rom for å leke er derfor viktig. Dette gjør det viktig å anerkjenne lekens *egenverdi*, og fokusere på leken og samværet med andre barn som en viktig del av frivillighetens bidrag.

I tillegg er flere av de frivillige opptatt av det langsiktige og at barn og foreldre etter hvert skal kunne gjøre aktivitetene uten støtte fra frivillige. Derfor skal det legges opp til aktiviteter som de kan være med på senere. Det kan være små ting, som å vite hvor bussen går til de ulike tilbudene, hvor de kan gå på biblioteket osv. De kunne kanskje tenkt enda mer langsiktig og i større grad lagt opp til aktiviteter som *varer*. Dette kan være spesielt viktig fordi mange av familiene som bor på krisesenter har dårlig økonomi i perioden de bor der og tiden etter. Dette kan føre til at de har mindre mulighet til å delta på aktiviteter som koster mye, og det er da viktig å tenke på hvilke aktiviteter som kan være aktuelle å opprettholde på lengre sikt.

Selv om vi har bodd her i mange år har vi levd et veldig isolert og beskyttet liv, det gjør aktivitetene enda viktigere!

(Mor)

Vi er opptatt av at de ikke bare skal ha de dyre aktivitetene som lekeland, svømmehall osv. De må finne noe som ikke koster noe, noe de kan gjøre når de flytter ut også. Det skal jo ikke være en nedtur for barna når de flytter, og mange har ikke råd til alle de dyre aktivitetene.

(Barnefaglig ansvarlig)

Det å se nye plasser, bli kjent. Ofte hører vi at barna har vist disse plassene til foreldrene senere

(Barnefaglig ansvarlig).

Det er altså viktig å fortsatt ha fokus på begge deler; både gode opplevelser og tid til lek *her og nå* og det mer langsiktige i form av aktiviteter som kan opprettholdes senere i form av kjennskap til nærmiljøet og tilbud som finnes. Dette bidrar også til å skape variasjon i aktivitetene, som vi har vært inne på tidligere. I tillegg kan det være en nyttig måte å tenke på hvis man ønsker å involvere foreldre i noen av aktivitetene og ha aktiviteter kun for barna andre ganger.

FRIVILLIGHETEN SOM SUPPLEMENT TIL DET OFFENTLIG

Frivillige organisasjoner er et viktig supplement til det offentlige både når det gjelder fritid, kultur og integrering (Haugen mfl 2015, Paulsen mfl 2012), noe som også bekreftes i denne evalueringen. Barnefaglige ansvarlige ved krisesentrene er veldig tydelige på at aktivitetene i regi av Redd Barna er viktig for barna som bor på krisesenter, og de kan ikke få understreket nok hvor stor pris de setter på aktivitetene og de frivillige.

Det viktigste å få frem i evalueringen er at vi setter utrolig stor pris på den jobben som de frivillige gjør for barna. Vi har blitt veldig avhengig av dem og det er stort behov for at de er her. Dette har en god nytteverdi for

barn og de er faktiske helt uunnværlige!

(Barnefaglige ansvarlig)

For mange er dette det eneste de er med på utenom skolen.

(Barnefaglig ansvarlig)

Det er stor variasjon i hvilke aktivitetstilbud som finnes for barn på krisesenter. Samtidig kommer det tydelig frem, som også illustrert i sitatet over, at aktivitetstilbudet for barn på krisesentrene ikke er godt nok. De ansatte beskriver at de aldri ville hatt mulighet til å arrangere nok aktiviteter for barna innenfor dagens rammer. Dette er blant annet fordi ansatte har mye annet som skal følges opp; samtaler med barna, samarbeid med skole, barnehage, barnevern og andre instanser, å følge foreldre og barn til avhør og rettssaker og den mer daglige oppfølgingen av barn og foreldre.

I tillegg er mye av det som skjer på et krisesenter lite forutsigbart, og de ansatte er nødt til å justere dagene sine etter det som skjer til enhver tid. Krisesenteret i seg selv er en institusjon som i stor grad er preget av både alvorlige og akutte hendelser, noe som gjør at det er mye som må prioriteres *nå*. Alt dette gjør at det å gjennomføre planlagte aktiviteter kan være utfordrende. De ansatte beskriver videre at det på grunn av dette ville blitt veldig sårbart hvis det skulle vært gjort av de ansatte på krisesentret. For eksempel kunne det blitt avlysninger ved sykdom eller når det skjer noe akutt som er nødt til å prioriteres. En av de ansatte sier at aktivitetene er utrolig viktig for barna og at avlysninger ville ført til store skuffelser.

Det kommer aldri til å bli nok ressurser til å gjøre sånne aktiviteter, og hvis det hadde blitt det hadde det aldri blitt det samme.

(Barnefaglig ansvarlig)

Altså er det liten tvil om at de frivillige aktivitetene i regi av Redd Barna gjør at barna får delta på flere aktiviteter enn hvis de frivillige ikke hadde vært der. De ansatte ønsker aktivitetstilbud, men opplever at det ikke er nok ressurser. Og flere sier at frivilligheten er uunnværlige når det gjelder å skape et godt nok aktivitetstilbud for barna på krisesenter.

For mange av de barna som bor her er aktivitetene i regi av de frivillige det eneste de er med på, med unntak av skole og barnehage.

(Barnefaglig ansvarlig)

Altså fyller Redd Barnas aktivitetstilbud et behov som ikke dekkes i tilstrekkelig grad innenfor dagens krisesentertilbud.

Frivillighetens egenverdi

En annen viktig diskusjon er hvorvidt det frivillige arbeidet bidrar med noe *annet* enn ansatte kunne gjort hvis rammene for å drive slike aktivitetstilbud var tilstede. Altså om frivilligheten har en *egenverdi*. Dette blir synlig på ulike måter gjennom evalueringen og knyttes til at de frivillige kan ha en annen fleksibilitet, at de kan tilrettelegge på en annen måte på grunn av rollen de har og det knyttes til de frivilliges engasjement og genuine interesse. Flere beskriver at det å ha noen som kommer inn med ny energi og *kun* har fokus

på aktiviteten og på at barna skal leke har en stor verdi i seg selv.

De kommer inn med et overskudd og energi som man ikke har mulighet til å gi i en travel arbeidshverdag. De har fokus på aktivitet og lek. Det er gull verdt!

(Barnefaglig ansvarlig)

Vi har prøvd å arrangerer aktiviteter for barn, men det går ikke. Vi skal gjennomføre barnesamtaler, ha samarbeid med andre (barnevern, helsesøster), det er rettssaker osv. Det blir ikke tid til aktivitet med barna, så det er bra at de frivillige er her! Det er uforutsigbare hverdager og vanskelig å planlegge. Vi vet aldri hvor mange barn som er der akkurat da, og det er en del akutt som man bare må ta der og da. De frivillige har den tiden som trengs og de har en helt annen mulighet til å finne på ting, og en helt annen fleksibilitet.

(Barnefaglig ansvarlig)

Det hadde aldri blitt det samme hvis vi som ansatte skulle gjort det. De kommer inn som en uavhengig part og vet ingenting om barna og deres historier, og det er veldig viktig. Det gjør det lettere å ta de med i lek, og lettere for barna å være i fri lek. Det blir annerledes

med oss, vi har en annen rolle. «Nå har vi snakket om noe vanskelig, og i morgen skal vi leke og ha det gøy». Det blir ikke det samme.

(Barnefaglig ansvarlig)

Et viktig punkt som kommer frem i flere av intervjuene med både frivillige og ansatte på krisesenter er at de frivillige kan gjøre noe *annerledes*. Både frivillige og foreldre er også opptatt av betydningen av at de frivillige gjør det fordi de har lyst og de velger å bruke av fritiden sin på dette, noe som gjør at de har et ekstra engasjement for barna den tiden de er sammen med dem.

Jeg tror det er viktig at vi er der fordi vi har lyst, ikke for å få betalt

(Frivillig)

Vi er der fordi vi har lyst, ikke fordi vi får betaling. Vi kan tilby noe annet enn det offentlige.

(Frivillig)

De er positive, lekne, kreative og inkluderende.

(Barnefaglig ansvarlig)

De får den fulle oppmerksomheten i to hele timer, fra noen som er der bare for dem!

(Mor)

Dette viser tydelig at det frivillige aktivitetstilbudet for barn på krisesenter i regi av Redd Barna er av vesentlig betydning. Samtidig har dette også en annen side. Det er en fare for at de som driver krisesentrene «lener seg» på at Redd Barna skal stå for en omfattende del av aktivitetstilbudet. Dersom dette blir dratt langt kan det frivillige dermed gå fra å være et supplement til å bli en erstatning for manglende aktivitetstilbud.

VIDEREUTVIKLING OG ANBEFALINGER

Redd Barna står for et omfattende aktivitetstilbud til barn på krisesenter. Samlet sett viser evalueringen at aktivitetstilbudet i regi av Redd Barna fungerer veldig godt, og at dette er et svært viktig tilbud for barn på krisesenter. Deltakelse på aktiviteter har en stor verdi for barna både i form av en pause fra det som er vanskelig, og det er et rom for glede, lek, mestring og læring. Aktivitetene er viktig for både situasjonen *her og nå*, men kan også ha positive effekter på lengre sikt. I all hovedsak fungerer både organisering, opplæring og gjennomføring svært godt. Likevel er det mulighet for videreutvikling på noen områder som vi har pekt på underveis i rapporten. I tillegg vil vi til slutt peke på to overordnede punkter som kan jobbes mer med; barn og unge som ikke nås og oppfølging etter utflytting.

BARN OG UNGE SOM IKKE NÅS

Målet for aktivitetene er at alle barn som bor på krisesenter skal få tilbud om å delta. Det er et generelt tilbud for *alle* barn som er tilknyttet sentrene, og det er ikke alderssegregerte tilbud. Når man har slike generelle tilbud med mål om nå alle, er det viktig å undersøke om det er noen barn som faller utenfor og ikke kan benytte seg av tilbudet. Gjennom vår evaluering har vi sett at dette spesielt gjelder tre grupper: de eldste barna/ungdommene, barn som bor på krisesenter sammen med fedre og de barna som har flyttet ut fra krisesenteret og bor langt unna. Det har ikke vært tematisert hvordan det legges til rette for barn med fysiske funksjonsnedsettelse, verken i intervju eller i aktivitetsrapporter. Dette gjør at det er grunn til å se nærmere på om disse barna i mindre grad deltar på aktivitetene, da 6 % av barna som bor på krisesenter har funksjonsnedsettelse (Bufdir 2017)¹¹.

De eldste barna
Erfaringsmessig kan ungdommene lett falle "mellom barken og veden" på et krisesenter, da de representerer en liten gruppe og kan ha helt andre behov enn kvinnene og barna som bor der (Sentio Research Norge, 2011). Dette kommer også frem i intervjuene i denne evalueringen, hvor det pekes på at det er utfordrende for mange ungdommer å være på krisesenteret. Flere ungdommer trekker frem "hyl og skrik" fra yngre barn som slitsomt, mens andre er sinte og vil ikke være der. At det er lite privatliv og strevsomt å bo med fremmede mennesker er også fremtredende i de eldre barnas beskrivelser (Øverlien, Evang og Jacobsen 2009). At det blir lite privatliv når de bor på rom sammen med foreldre beskrives også av de barnefaglig ansvarlige i

¹¹ Blant barna med nedsatt funksjonsevne var kognitive vansker mest vanlig (29 % av barna med nedsatt funksjonsevne), etterfulgt av kroniske sykdommer (18 %). Av fysiske funksjonsnedsettelse, hadde 11 % nedsatt bevegelsesevne, 7 % hadde nedsatt synsevne og 4 % hadde nedsatt hørselsevne. 11 % av barna var diagnostisert med en psykisk lidelse, mens 10 % hadde ikke-diagnostiserte psykiske lidelser. https://www.bufdir.no/Statistikk_og_analyse/Vold_og_overgrep_tall_og_statistikk/Krisesentertilbudet/Barn_pa_krisesenter/

denne evalueringen og flere opplever at ungdommene velger å være på senteret så lite som mulig og løser dette med å være hos venner eller andre kjente.

Ungdommene vil ikke være her, og det er lite aktiviteter for dem. De prioriterer heller å være sammen med venner, og ofte velger de heller å være hos venner enn å være på senteret.

(Barnefaglig ansvarlig)

Samtidig har ikke alle muligheter til dette og det er derfor viktig å finne et aktivitetstilbud som også kunne vært attraktivt for dem. Det kommer imidlertid frem at det kan være en utfordring å legge til rette aktiviteter som interesserer alle når det blir for stor spredning i alder blant barna som er på aktivitet.

Noen av de eldste barna kommer relativt ofte med kommentarer om at de kjeder seg. Det kan være vanskelig å ha aktiviteter som fenger alle, siden gruppen er svært aldersblandet.

(Frivillig)

Aldersspriket kan av og til være vanskelig. Det er vanskelig å engasjere de eldste – de som er 15 år pluss.

(Frivillig)

De eldste barna har mulighet til å være med, men det er ofte ikke mange av dem samtidig, og da kan de bli litt sånn utafør. Men de er med hvis det er aktiviteter som er interessant for dem, som for eksempel å spille fotball eller gå på kino.

(Barnefaglig ansvarlig)

Det er en utfordring å få med de eldste barna.

(Barnefaglig ansvarlig)

Med en gang de bikker sånn 12-13 så føler de seg for gamle til å leke med de små barna. Og det er stort sett bare 1 ungdom i gangen på senteret, så da blir det ikke så interessant for dem.

(Frivillig)

Som beskrevet i flere av sitatene kan det være vanskelig å lage én aktivitet som skal passe for alle aldersgrupper. Det kan derfor være verdt å se nærmere på hvordan man kan jobbe for å legge til rette et tilbud også for ungdommene. Flere av de frivillige har vurdert dette:

Det er ikke nok frivillige til å kunne dele seg i to grupper for å gi et mer variert aktivitetstilbud. Det ville økt sjansen for å få med flere.

(Frivillig)

Høsten har gått veldig fint, men vi skulle ønske at vi kunne nå ut til de eldste barna. Vi får ofte høre at det sitter eldre barn (gjerne eldre søsken) som ikke blir med på aktivitet siden vi alltid lager opplegg for de minste da de er flest. Men vi har snakket om muligheten for å planlegge noe som de eldste også kunne blitt med på. Det skal vi jobbe videre med utover våren.

(Frivillig)

Det hadde vært fint om det var egne aktiviteter for ungdom, men det fungerer ikke med små og store sammen.

(Frivillig)

Erfaringene viser altså at det å lage aktiviteter for små og store sammen kan være vanskelig. Dersom det skal være aktiviteter for ungdom må man derfor tenke litt alternativt. Siden det ofte er få ungdommer på krisesenteret samtidig kan det være vanskelig å få til gruppeaktiviteter, men kanskje kan to frivillige ta med seg noen ungdommer på kino, bowling eller lignende. Det kan også vurderes om ungdommen som bor på krisesenteret kan ta med seg venner på aktivitet der dette er mulig og forsvarlig.

Kanskje kunne de fått dratt på kino med en fra Redd Barna for eksempel, og hatt med en kompis i tillegg.

(Barnefaglig ansvarlig)

Som nevnt tidligere har flere som bor på krisesenteret dårlig råd og for ungdom vil det også være viktig å kunne delta på aktiviteter «som alle andre». I tillegg kunne det vært vurdert å gi tilbud om leksehjelp for ungdommer. En slik tilrettelegging vil kreve flere frivillige, at det jobbes for å motivere ungdommene til deltakelse og at det jobbes med å bygge tillit. Det kan også her være en mulighet at de ansatte på krisesenteret gir innspill til hvilke aktiviteter det er interesse for blant den/de ungdommene som bor der. På denne måten kan aktivitetene i større grad innrettes ut fra ungdommens interesse, som kan øke ungdommens motivasjon til å delta.

Barn som bor på krisesenter sammen med fedre

En annen gruppe som det er usikkert om nås i tilstrekkelig grad er barna som bor på krisesenter sammen med far. Dette kommer spesielt frem i intervju med de barnefaglig ansvarlige. Det påpekes også av Bakketeig mfl (2014) at selv om tilbudet til barn på krisesenter generelt er blitt bedre er unntaket barn som kommer i følge med fedre. Her er det fortsatt et forbedringspotensial. Selv om antallet barn som kommer i følge med far er relativt lavt¹², er det viktig å være oppmerksom på disse barna.

¹² Det har vært en økning i denne gruppa etter innføring av loven.

Barna som bor sammen med far er i mindre grad sammen med de andre barna fordi de enten bor i egen avdeling som er adskilt fra resten, eller de bor i leilighet som er i tilknytning til senteret. For de som bor utenfor er det mindre av den daglige kontakten mellom ansatte og barna, noe som kan gjøre at disse barna i mindre grad blir sett og får mindre tett oppfølging. På ett av krisesentrene sier de:

De barna som bor sammen med fedrene får dessverre mindre oppfølging. De bor i egen leilighet utenfor senteret, og da blir det vanskeligere med den daglige kontakten. De har mindre oppfølging fra de ansatte og færre barnesamtaler. Det er ikke bare å banke på døra når de bor utenfor senteret. Vi prøver å ha tett oppfølging av dem, men det blir ikke like lett.

(Barnefaglig ansvarlig)

Det at disse barna bor i egen avdeling eller egen leilighet gjør også at de har mindre kontakt med de andre barna på senteret, noe som kan gjøre deltakelse på aktiviteter i regi av Redd Barna enda viktigere. I tillegg har noen krisesentre regler om at det ikke skal være menn på krisesenteret og fedre kan derfor ikke være med på aktiviteter som foregår på senteret. Når de er utenfor senteret tillater flere at fedre er med, men det at de har mindre kontakt med krisesenteret i det daglige kan gjøre at de får mindre informasjon og at de ikke i like stor grad motiveres til å delta. Det er grunn til å se nærmere på hvordan man kan sikre at også

disse barna gis mulighet til å delta på aktivitetstilbudet på lik linje med andre barn.

OPPFØLGING ETTER UTFLYTTING

Gjennom evalueringen kommer det frem en tydelig bekymring om den sårbare fasen etter utflytting fra krisesenter. I henhold til krisesenterloven § 2 skal beboere på krisesenter få tilbud om oppfølging i reetableringsfasen, en bestemmelse som også gjelder for barn. Dette er et arbeid som må starte mens barna fortsatt bor på krisesenteret, både gjennom samtaler med barnet og kartlegging av hvilke instanser som bør følge opp familien videre (Bufdir 2018).

Bakketeig mfl (2014) påpeker at mange krisesentre opplever utfordringer med å få det øvrige hjelpeapparatet på banen for sine brukere, særlig når det gjelder å skaffe ny bolig. Boligspørsmålet er kritisk både med tanke på å unngå at voldsutsatte flytter tilbake til overgriper, og med tanke på å redusere belastningen ved lange opphold ved krisesentre både for beboere, ofte med barn, og for krisesentrene (Bakketeig mfl 2014 s.15). I tillegg er forutsigbar økonomi viktig for hindre at utsatt flytter tilbake til voldsutøver (Bufdir 2018¹³).

En av utfordringene som blir tydeligst kommunisert i vår evaluering er at foreldrene ofte har lite nettverk å støtte seg på når de flytter ut fra krisesentret. Denne utfordringen er særlig tydelig for kvinner med innvandrerbakgrunn, men er også realiteten for mange av de kvinnene som er født og oppvokst i Norge. Dette

på grunn av at flere har levd i isolasjon i lang tid og at de har hatt lite mulighet til å ha kontakt med venner og familie på grunn av parforholdet de har levd i. For de som har lite nettverk kan det å få delta på aktiviteten også etter utflytting være ekstra viktig:

Jeg måtte tilbake til krisesenteret igjen forrige helg på grunn av problemer med eks-mannen min og vi måtte i sikkerhet. Og da var han med på aktivitet igjen, og han var så fornøyd. Jeg skulle veldig gjerne ønske at han kunne vært med på aktivitet hele tiden, men han kan jo ikke være med nå når vi ikke bor på krisesenteret. Vi har ingen familie og ikke noe nettverk i det hele tatt. Vi besøker Bymisjonen og går i kirka noen ganger på søndagene, men bortsett fra det er vi stort sett alene.

(Mor)

Når man har levd så isolert i så mange år, så har man nesten ikke noe nettverk. Jeg hadde heldigvis foreldrene mine, men det var nesten det eneste. Så det var gull verdt at hun fortsatt kunne være med på aktivitet.

(Mor)

Det varierer fra sted til sted i hvor stor grad barna deltar på aktiviteter etter utflytting. Der aktiviteten foregår på senteret deltar ikke barn som har flyttet ut. Flere understreker imidlertid betydningen av dette, både de

ansatte på krisesentrene, de frivillige og mødrene.

Det er en stor verdi at de også følger opp etter utflytting.

(Barnefaglig ansvarlig)

Det hadde absolutt vært en fordel om de hadde fått være med etter utflytting også. Mange har lite nettverk og begrenset økonomi. Hvis de hadde vært med lengre kunne de blitt kjent i nærområdet, hvilke gratistilbud som finnes, turområder, bibliotek. Det hadde vært bra. Mange har en viss frykt også etter at de flytte ut, så de begrenser radiusen hvor de beveger seg. Det er mange utenlandske mødre også, og de er ofte ikke kjent med hvilke områder det er vanlig å oppsøke og hvilke aktiviteter det er vanlig å gjøre, det ville også vært en fin integrering.

(Barnefaglig ansvarlig)

I tillegg kommer det frem at det er noen utfordringer knyttet til transport til og fra aktiviteter for de som bor utenfor senteret. En del har ikke bil og det kan være utfordrende å sende barna med kollektiv transport (noen steder er det heller ikke praktisk mulig).

Vi har også litt utfordringer med transport til og fra aktivitet. Dårlig kommunikasjon mellom oss og senteret på hvem som

¹³ Faglig veileder for innholdet i krisesentertilbudet. <https://www.bufdir.no/vold/Krisesenterveileder/>

skal med og hvor det skal hentes, dårlige busstilbud og lite penger til transport.

(Frivillig)

For familier som tidligere har bodd på krisesentre er det ikke lett å komme seg på aktiviteter i helgene. Det er få busser som går og de fleste har ikke egen bil. Krisesenteret jobber med å finne en løsning på dette, da de gjerne ønsker at disse familiene også skal kunne delta.

(Frivillig)

Krisesenterloven fastslår at tilbudet til voldsutsatt skal være helhetlig og også omfatte reetableringsfasen. Ett mulig tiltak som kan være nyttig for barn er å bidra til at de fortsatt kan delta på aktiviteter i regi av Redd Barna. Gjennom disse aktivitetene kan de beholde noen av relasjonene de har etablert, og de kan fortsatt delta i trygge aktiviteter. Dette er spesielt viktig fordi mange har falt ut av fritidsaktiviteter når de flyttet til krisesentret. Redd Barna har startet et arbeid med dette gjennom prosjektet «Fritidsvenn». Dette er et pilotprosjekt som nylig er igangsatt av Redd Barna. Målet med «Fritidsvenn» er at barn og familier som har opplevd vold i nære relasjoner skal få støtte til å finne fritidsaktiviteter, nettverk og arenaer de kan delta i over lang tid og hvor de kjenner seg trygge. Modellen bygger på arbeidet med «En god nabo» og familiene settes i kontakt med grupper bestående av to frivillige i en periode på 6-8 måneder, med treffpunk-

ter i gjennomsnitt hver andre uke. Altså kan det være nyttig for Redd Barna å trekke paralleller mellom reetableringsfasen og prosjektet «En god nabo» (Haugen, Paulsen og Berg 2015), hvor det fokuseres på deltakelse i fritidsaktiviteter. Selv om de fleste av familiene som bor på krisesenter ikke er nye i Norge, har mange som nevnt levd et isolert liv og kan ha behov for mye av det samme som familiene som er målgruppen i «En god nabo».

REFERANSER

Bakketeig, E., Stang, E. G., Madsen, C., Smette, I. & Stefansen, K. (2014).

Krisesentertilbudet i kommunene. Evaluering av kommunenes implementering av krisesenterloven. NOVA-rapport 19/14, Oslo.

Berg, B. (2006): *Jeg glemmer å være trist! Evaluering av et gruppebehandlingsprosjekt for barn og unge i mottak.* Trondheim: SINTEF.

Bufdir (2017). *Barn på krisesenter.* https://www.bufdir.no/Statistikk_og_analyse/Vold_og_overgrep_tall_og_statistikk/Krisesentertilbudet/Barn_pa_krisesenter/

Bufdir (2018). *Faglig veileder for innholdet i krisesentertilbudet.* <https://www.bufdir.no/vold/Krisesenterveileder/>

Garvik, M. og Paulsen, V. (2018). *Aktivitet og en meningsfull fritid. Evaluering av Redd Barnas frivillige arbeid med barn på asylmottak.* NTNU Samfunnsforskning, Trondheim.

Haugen, G.M.D, Paulsen, V. og Berg, B. (2015). *En god nabo. Evaluering av Redd Barna sitt arbeid med nylig bosatte familier.* NTNU Samfunnsforskning, Trondheim.

Isdal, P. (2000): *Meningen med volden.* Oslo: Kommuneforlaget.
Paulsen, V., Thorshaug, K., Haugen, M.P. og Berg, B. (2012). *Flyktingguiden som døråpner.* NTNU Samfunnsforskning, Trondheim.

Sentio Research Norge. (2011). *Rapportering fra krisesentertilbudene 2011.* <http://www.krisesenter.com/backup240616/filer/pdf/statistikker/Krisesentrene-2011.pdf>

Sundsdaal, E. og Øksnes, M. "Til forsvar for barns spontane lek." *Nordisk tidsskrift for pedagogikk og kritikk*, Vol. 1, 2015, pp. 1-11. <http://dx.doi.org/10.17585/ntpk.v1.89>

Øverlien, C., Evang, M., & Jacobsen, A. (2009). *Barns erfaringer fra livet på krisesenter. En landsomfattende studie om flukten, oppholdet og forestillinger om fremtiden. Rapport nr 2/2009.* Oslo: Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress A/S (NKVTS).

Øverlien, C. (2010a): *Children exposed to domestic violence. What have we concluded and Challenges ahead.* Journal of social work 10, p. 80-97.

Øverlien, C. (2010b): *Barn som opplever vold i hjemmet-Kunnskapsstatus.* NKVTS, Oslo.
Øverlien. (2012). *Vold i hjemmet. Barns strategier.* Oslo: Universitetsforlaget.

